

Johanna Ahokumpu & Anni Sirkiä

PARISUHDEMUODOT VERTAILUSSA

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnonala
Liiketalouden koulutusohjelma
Syksy 2010

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnonala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Johanna Ahokumpu ja Anni Sirkiä	
Työn nimi Parisuhdemuodot vertailussa	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Oikeudelliset opinnot	Ohjaaja(t) Matti Haataja Toimeksiantaja -
Aika Syksy 2010	Sivumäärä ja liitteet 60+5
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on käydä läpi parisuhdemuotojen lain tasoista sääntelyä ja vertailla suhde- muodon vaikutuksia perintö- ja lahjaverotukseen, sukunimen määräytymiseen, adoptioon sekä isyysolettamaan. Parisuhdemuodoilla tarkoitetaan tässä työssä avioliittoa, rekisteröityä parisuhdetta, avoliittoa ja rekisteröimätöntä parisuhdetta. Lain tasolla säännellään nykyisin vain avioliittoa ja rekisteröityä parisuhdetta. Tulevaisuudessa sään- tely voi ulottua koskemaan myös avoliittoa ja rekisteröimätöntä parisuhdetta.</p> <p>Vuosina 2008 ja 2009 perintö- ja lahjaverotusta uudistettaessa verotusta kevennettiin. Aviopuolisot ja rekiste- röidyssä parisuhteessa elävät parisuhdekumppanit hyötyivät uudistuksesta muissa parisuhdemuodoissa eläviä enemmän. Perintö- ja lahjaveron suuruuden määräytymiseen parisuhteen muodolla on olennainen merkitys.</p> <p>Kaikilla ihmisillä tulee lain mukaan olla sukunimi. Usein saman perheen jäsenillä on sama sukunimi. Parisuhteen muodolla on vaikutusta suhteen osapuolten oikeuksiin saada käyttöönsä yhteinen sukunimi. Aviopuolisilla on erilaisia mahdollisuuksia saada käyttöönsä yhteinen sukunimi. Avopuolisot, rekisteröimättömässä parisuhteessa sekä rekisteröidyssä parisuhteessa elävät voivat pääsääntöisesti saada saman sukunimen vain nimiseuraannon kautta. Käytännössä rekisteröidyn parisuhteen osapuolet voivat kuitenkin hakemusteitse saada käyttöönsä saman sukunimen.</p> <p>Suomessa adoptiot jaetaan heikkoihin ja vahvoihin adoptioihin. Ennen 1.1.1980 tehdyt adoptiot ovat heikkoja, mikä tarkoittaa sitä, että ottolapsen suhde biologisiin vanhempiin säilyy ja samoin heidän välinen perintöoikeus säilyy. Vahvoiksi adoptioiksi kutsutaan 1.1.1980 jälkeen vahvistettuja adoptioita. Vahvassa adoptiossa ottolapsi rinnastetaan täysin ottovanhempien biologisiin lapsiin ja hänen jäämistöoikeudellinen suhteensa biologisiin van- hempiin katkeaa kokonaan.</p> <p>Isyys voi määräytyä joko laillisen isyysolettaman, maistraatin hyväksymän isyyden tunnustuksen tai kanneperus- teisen tuomioistuimen päätöksen perusteella. Avioliitossa sovelletaan isyysolettamaa, jonka mukaan lapsen äidin aviomies on lapsen isä. Avoliitossa, rekisteröidyssä ja rekisteröimättömässä parisuhteessa ei sovelleta isyysoletta- maa. Isyys voidaan kumota kanteella tai tunnustamalla.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	parisuhdemuodot, perintö- ja lahjaverotus, adoptio, sukunimi, isyysolettama
Säilytyspaikka	☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun Kaktus-tietokanta ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Johanna Ahokumpu & Anni Sirkiä	
Title Comparing partnership forms	
Optional Professional Studies Law Studies	Instructor(s) Matti Haataja
	Commissioned by -
Date Autumn 2010	Total Number of Pages and Appendices 60+5
<p>The objective of this thesis is clarify how partnership forms are regulated by law and compare how the partnership form affects estate and gift tax, surname, adoption and presumption of paternity. In this thesis partnership forms are marriage, registered partnership, common-law marriage and unregistered relationship. Nowadays only marriage and registered partnership are regulated by law. In the future common-law marriage and unregistered relationship can also be regulated by law.</p> <p>Between the years 2008 and 2009 when estate and gift taxation were under revision, taxation was also moderated. Spouses and partners who live in registered partnership got the most benefit from the revision. The partnership form has an effect on estate and gift taxation.</p> <p>According to law everyone should have a surname. Usually people in the same family have the same family name. Partnership forms have an effect on people's rights to get the same family name with their partners. Spouses have different ways to get the same family name. Name of succession is the only way to get the same surname in common-law marriage, registered partnership and unregistered relationship. Practically partners of registered partnership can have the same surname by application.</p> <p>In Finland adoptions are divided into strong adoptions and poor adoptions. Adoptions made before 1.1.1980 are poor adoptions, this means that a foster child's relation to his/her biological parents remains and also the right of inheritance remains between them. Adoptions made after 1.1.1980 are called strong adoptions. In strong adoption a foster child is comparable to the foster parents' full blood child and has no rights towards biological parents.</p> <p>Paternity can be determined in different ways: presumption of paternity, acknowledgement of paternity and paternity suit. Presumption of paternity is only applied to the marriage, i.e. the mother's husband is the child's father. Revocation of paternity is possible by acknowledgement or carrying on a lawsuit.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	partnership forms, estate and gift taxation, adoption, surname, presumption of paternity
Deposited at	☒ Kaktus Database at Kajaani University of Applied Sciences ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 PARISUHTEEN MUODOT	3
2.1 Avioliitto ja rekisteröity parisuhde	3
2.2 Avoliitto ja rekisteröimätön parisuhde	15
2.3 Hallituksen esitys avoliiton sääntelystä	17
3 PERIMYS	19
3.1 Perimysjärjestys	19
3.2 Testamentit	20
3.3 Lahja ja ennakkoperintö	22
4 PERINTÖ- JA LAHJAVERO	25
4.1 Perintö- ja lahjaveroluokat ja veroasteikot	25
4.2 Perintöverovelvollisuus	28
4.3 Lahjaverovelvollisuus	31
4.4 Verosuunnittelu	35
5 SUKUNIMEN MÄÄRÄYTYMINEN PARISUHTEISSA	42
5.1 Avioliitto ja sukunimi	42
5.2 Avioliiton päättyminen ja sukunimi	46
5.3 Avopuolisoiden ja kihlakumppaneiden sukunimet	47
5.4 Sukunimet rekisteröidyssä ja rekisteröimättömässä parisuhteessa	48
6 ADOPTIO JA PARISUHDEMUOTO	50
7 ISYYS JA PARISUHDEMUOTO	53
8 POHDINTA	56
LÄHTEET	58
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Nykyisin perheellä tarkoitetaan muutakin kuin ydinperhettä, johon kuuluu äiti, isä ja kaksi lasta. Perheen muodostumisen lähtökohdatkin ovat erilaiset. Tämä johtuu siitä, että perinteisen parisuhdemuodon, avioliiton, rinnalle on syntynyt uusia parisuhteen muotoja. Nykyisin parisuhteen muodoista puhuttaessa tarkoitetaan avioliittoa, rekisteröityä parisuhdetta, avioliittoa sekä rekisteröimätöntä parisuhdetta.

Vuonna 2009 Suomessa solmittiin 29 836 avioliittoa, kun vuonna 2008 avioliittoja solmittiin lähes 1 200 enemmän. Vaikka solmittujen avioliittojen lukumäärä on lähivuosina vaihdellut paljon, on avioituminen ollut kuitenkin nousussa viime vuosina. Vuonna 2009 parisuhdetta rekisteröitiin 246 ja vuonna 2008 249. (Tilastokeskus 2010a.)

Avioliitto on edelleenkin paljon yleisempi parisuhteen muoto, kuin rekisteröity parisuhde. Näiden virallistettujen suhteiden rinnalla monet elävät avoliitossa tai rekisteröimättömässä parisuhteessa. Näiden parisuhdemuotojen määrä on kasvanut huomattavasti parin viime vuosikymmenenkin aikana. Vuonna 1990 avoliitossa eläviä pareja oli 189 367, kun puolestaan vuonna 2009 vastaava luku oli 310 691. (Tilastokeskus 2010b.)

Opinnäytteessä esitellään edellä mainitut parisuhteen muodot lainopillisesta näkökulmasta ja vertaillaan parisuhdemuotojen vaikutuksia lahja- ja perintöverotukseen, sukunimen määräytymiseen ja adoptioon. Opinnäytteessä käsitellään myös perimystä, lahjaa ja niiden verokohdelua ja verosuunnittelua. Lisäksi käsitellään lapsen sukunimen määräytymistä vanhempien parisuhdemuodosta riippuen, adoption mahdollisuuksia eri parisuhdemuodoissa sekä lopuksi isyyssolettamaa.

Parisuhteen muotoja käsiteltäessä kuvataan aluksi suhteen solmimista. Seuraavaksi käsitellään suhteen varallisuus oikeudellista ulottuvuutta ja seuraamuksia. Lopuksi käsitellään suhteen päättymistä ja varallisuus oikeudellisten suhteiden purkautumista. Avo- ja rekisteröimättömät parit ovat aviopareihin ja rekisteröityihin pareihin nähden huomattavasti heikommassa asemassa parisuhteen purkautuessa, mutta tähän on mahdollisesti tulossa muutos, sillä hallitus on antanut esityksen avopuolisoiden yhteistalouden purkamista koskevaksi lainsäädännöksi. Hallituksen esityksen tarkoituksena ei ole rinnastaa avopareja aviopareihin, vaan ainoastaan tuoda avoliitot oikeudellisen sääntelyn piiriin ja selkiyttää tilanteita, joissa avioliitto päättyy.

Ennen perintö- ja lahjaverotuksen käsittelemistä opinnäytteessä kuvataan perimysjärjestystä, testamenttia sekä lahjaa ja ennakkoperintöä. Perintö- ja lahjaveroa käsitellään yhdistämällä teoria ja empiria toisiinsa esimerkkien avulla. Esimerkkien tueksi opinnäytteestä löytyvät myös perintö- ja lahjaverotaulukot, joista lukija voi tarkistaa esimerkkilaskelmien oikeellisuuden.

Lahja- ja perintöverotuksessa on nykyisin kaksi veroluokkaa, jotka määräävät veron suuruuden. Vuoteen 2008 asti perintö- ja lahjaveroluokkia oli nykyisen kahden sijaan kolme. Vuoden 2009 alusta ensimmäisen veroluokan veroasteikkoa kevennettiin entisestään. Tulevaisuudessa on hyvinkin mahdollista, että myös avopuolisot luetaan kuuluvaksi ensimmäiseen veroluokkaan, vaikka he eivät olisikaan perillisiä.

Perintö- ja lahjaverotuksen lisäksi parisuhdemuotoja vertaillaan sukunimen määräytymisen, adoption ja isyysolettaman kautta. Vertailu sukunimen määräytymisen ja adoption avulla on selkeää, koska mahdollisuudet saada esimerkiksi yhteinen sukunimi tai lapsi adoption avulla riippuvat pitkälti parisuhdemuodosta. Parisuhdemuodon rajatessa mahdollisuuksia erot eri suhdemuotojen välillä tulevat esiin selkeästi. Myös sukunimen määräytymistä ja adoptiota koskevien teoriaosuuksien havainnollistamiseksi on tehty esimerkkejä. Lisäksi lyhyesti kerrotaan, miten isyysolettamaa sovelletaan eri parisuhdemuotoihin. Opinnäytteeseen on valittu myös muutama korkeimman oikeuden ennakkopäätös havainnollistamaan teoriaa ja antamaan kuvaa oikeuskäytännöstä.

Opinnäytteen tarkoituksena on selventää parisuhdemuotojen välisiä eroja käytännön tilanteissa. Erojen selventämiseksi opinnäytteessä käsitellään parisuhdemuotoja perintö- ja lahjaverotuksen, sukunimen määräytymisen, adoption ja isyysolettaman kannalta. Opinnäytteessä käsitellään parisuhteita ainoastaan suomalaisen lainsäädännön kannalta, joten ulkomaiset ja kansainväliset säädökset jäävät opinnäytteen ulkopuolelle.

2 PARISUHTEEN MUODOT

Avioliitosta ja rekisteröidystä parisuhteesta säädetään avioliittolaissa (AL) ja laissa rekisteröidystä parisuhteesta (RPL). Avioliitot ja rekisteröimättömät parisuhteet ovat ainakin vielä vailla lain tasoista sääntelyä, mutta mikäli hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta toteutuu, tulevat myös ne oikeudellisen sääntelyn piiriin.

2.1 Avioliitto ja rekisteröity parisuhde

Yksi yhteiskunnan lailla säädellyistä parisuhdemuodoista on avioliitto. Jotta puolisoihin sovellettaisiin perheen turvaksi säädettyjä lakeja, heidän täytyy solmia avioliitto avioliittolain mukaisessa järjestyksessä. Avioliitto on mahdollista solmia vain eri sukupuolta olevien välillä. Avioliittoa ei ole erikseen säädely lailla, eikä avopuolisoita rinnasteta aviopuolisoihin muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Käytännössä parisuhteen muoto vaikuttaa vain puolisoitten väliseen suhteeseen, joten lapsen asemaan liiton muodolla ei ole merkitystä. (Väestöliitto, luettu 16.11.2009.)

Toinen yhteiskunnan lailla säädellyistä parisuhdemuodoista on rekisteröity parisuhde. Laki parisuhteen rekisteröinnistä tuli voimaan 1. maaliskuuta 2002. Laki mahdollistaa kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteen rekisteröimisen. Rekisteröity parisuhde rinnastetaan pääosin avioliittoon. Merkittävimmät erot avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen välillä liittyvät isysolettamaan ja sukunimen määräytymiseen. Rekisteröidyssä parisuhteessa kummatkin osapuolet säilyttävät omat sukunimensä ja avioliiton isysolettamaa, jonka mukaan isyys todetaan avioliiton perusteella, ei sovelleta rekisteröityyn parisuhteeseen. (Kangas 2002, 2.)

Kihlaus

Nykyisin kihlauksella ei ole minkäänlaisia perheoikeudellisia oikeusvaikutuksia, vaan kyseessä on ainoastaan tapaan perustuva instituutio. Aikaisemmin kihlaukseen liittyi monenlaisia oikeusvaikutuksia, jotka kumottiin avioliittolain uudistamisen yhteydessä vuonna 1988. Uudistuksesta huolimatta lakitekstissä ovat edelleen säilyneet käsitteet kihlakumppani ja kihlautu-

minen. Nainen ja mies tai kaksi samaa sukupuolta olevaa, jotka ovat sopineet solmivansa avioliiton tai rekisteröidä parisuhteen keskenään, ovat kihlautuneet. Kihlautuneet ovat tällöin toistensa kihlakumppaneita. (Aarnio & Helin 1992, 15; Kangas 2002, 2.)

Avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen esteet ja esteiden tutkinta

Avioliiton solmimisedellytykset on säännelty lailla, jotta yhteiskunta ja suvut voisivat valvoa avioliittojen solmimista. Avioliittojen solmimisen valvontaan ovat vaikuttaneet monet eri syyt. Aikaisemmin vanhempien ja erityisesti suvun intressit ovat olleet merkittävässä asemassa avioliittoja solmittaessa. Avioliiton esteitä tarkastellaan nykyisin lähtökohtaisesti eettisenä kysymyksenä ja avioliittolain uudistuksen myötä avioesteiden lukumäärää supistettiin jälleen. Avioliittolain uudistuksen myötä vuonna 1988 avioesteiden joukosta poistettiin mielisairaus, syvä vajaamielisyys sekä lankous. (Aarnio & Helin 1992, 16-17.)

Avioliiton esteet luetellaan avioliittolaissa tyhjentävästi. Avioliiton solmivan on täytettävä lainsäädännön määrittämät yleiset ja erityiset edellytykset. Avioliittolain mukaan liian nuori ei saa solmia avioliittoa. Tämä tarkoittaa, että alle 18-vuotias ei saa mennä avioliittoon, koska hän ei ole täysivaltainen. Kahdeksantoista vuoden ikä koskee sekä miestä että naista. Liian nuori ikä ei kuitenkaan ole ehdoton avioeste, sillä oikeusministeriö voi erityisestä syystä antaa alle kahdeksantoistavuotiaalle luvan solmia avioliiton. Luvanhakijan huoltajalle on kuitenkin ennen luvan myöntämistä varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos huoltajan olinpaikka voidaan selvittää kohtuullisin toimenpitein. Jos avioliitto on solmittu, vaikka yleiset edellytykset eivät olekaan täyttyneet avioliitto on siitä huolimatta pätevä. (AL 4 §; Mikkola 2009, 595.)

Avioliiton erityiset avioesteet jaetaan ehdottomiin avioesteisiin ja luvanvaraisiin avioesteisiin. Ehdottomia avioesteitä ovat aikaisempi voimassa oleva avioliitto tai rekisteröity parisuhde, sisarus tai puolisisarus ja etenevä tai takeneva sukulaisuus. Puolisot, jotka solmivat avioliiton ehdottomista avioesteistä huolimatta, tuomitaan avioeroon ilman harkinta-aikaa. Avioliitto ei ole tällöin pätevä. Luvanvaraisia avioesteitä ovat ottolapsisuhde ja sisaren tai veljen jälkeläisen kanssa solmittu avioliitto. Luvanvaraisista avioesteistä päätettäessä oikeusministeriö toimii lupaviranomaisena. Oikeusministeriö harkitsee, onko luvanvaraisten avioesteisen sivuuttamiselle olemassa erittäin painavia syitä. Jos avioliitto kuitenkin solmitaan luvanvaraisista avioesteistä huolimatta ilman oikeusministeriön lupaa, avioliitto on pätevä. (Mikkola 2009, 595-596.)

Rekisteröidyn parisuhteen voivat solmia 18 vuotta täyttäneet henkilöt. Toisin kuin avioliitossa liian nuori ikä on ehdoton este parisuhteen rekisteröinnille. Parisuhteen rekisteröinnin ehdottomat esteet ovat samat kuin avioliiton solmimisen esteet, eli aikaisempi voimassa oleva avioliitto tai rekisteröity parisuhde, sisaruus tai puolisisaruus ja etenevä tai takeneva sukulaisuus. Luvanvaraiset avioesteet koskevat myös rekisteröityä parisuhdetta eli oikeusministeriö voi antaa luvan rekisteröidä parisuhde ottolapsen tai sisaren tai veljen jälkeläisen kanssa. (Kangas 2002, 4 §; Oikeusministeriö, 2009.)

Jotta parisuhde voidaan rekisteröidä Suomessa, toisen parisuhteen osapuolista täytyy olla Suomen kansalainen ja hänellä täytyy olla asuinpaikka Suomessa. Lisäksi rekisteröinti on mahdollista, jos kummallakin parisuhteen osapuolella on ollut asuinpaikka Suomessa rekisteröintiä välittömästi edeltäneen kahden vuoden ajan. Kansalaisuus sellaisessa valtiossa, jossa parisuhteen rekisteröinti on laillista samanlaisin oikeusvaikutuksin kuin Suomessa, rinnastetaan Suomen kansalaisuuteen. (Kangas 2002, 4; Oikeusministeriö, 2009.)

Avioliittolaissa säädetään avioliiton esteiden tutkimisesta, jotta avioesteiden vastaisia liittoja ei solmittaisi. Kihlakumppanit, jotka aikovat solmia avioliiton, pyytävät väestörekisterin pitäjää tutkimaan esteiden olemassaolon. Väestörekisterin pitäjän täytyy olla sellainen, jonka rekisterissä kummatkin kihlakumppanit tai ainakin toinen kihlakumppaneista on. Käytännössä voi esiintyä tilanteita, jolloin väestörekisterin pitäjän tiedot ovat puutteellisia. Kihlakumppanien on esteiden tutkituttamisen lisäksi kirjallisesti vakuutettava esteitä tutkivalle väestörekisterin pitäjälle, ettei heidän tiedossaan ole avioesteitä. Kihlakumppanit saavat esteiden tutkinnasta todistuksen, joka on esitettävä vihkipäiville. Mikäli vihkipäivien tiedossa on jokin avioeste, joka on mahdollisesti jäänyt esteiden tutkinnassa huomioimatta, todistus ei ole vihkipäivää sitova. Rekisteröidyn parisuhteen esteiden tutkimiseen sovelletaan pääosin samoja sääntöjä, kuin avioliittoon, mutta esteiden tutkintapyyntö osoitetaan maistraatille. (Mikkola 2009, 596; Kangas 2002, 5.)

Vihkiminen ja parisuhteen rekisteröiminen

Avioliiton oikeusvaikutusten syntymisen välttämätön edellytys on vihkiminen. Vihkiminen voidaan toimittaa joko kirkollisena tai siviilivihkimisenä. Vihkiminen edellyttää, että kihlakumppanit ovat samanaikaisesti läsnä ja heidän kummankin täytyy vastata myöntävästi vihkipäivien heille esittämään kysymykseen, haluavatko he mennä toistensa kanssa naimisiin. Myöntävien vastausten jälkeen vihkipäivä toteaa heidät aviopuolisoiksi. Jos vihkiminen ei ole tapahtunut edellä mainitun muotovaatimuksen mukaisesti se on mitätön, eikä se tällöin saa aikaan avio-

liiton oikeusvaikutuksia. Vihkiminen on mitätön myös silloin, jos sen suorittaneella henkilöllä ei ole ollut vihkimisoikeutta. Vihkimistä ei saa toimittaa, jos vihkijän tiedossa on seikka, joka estää avioliiton, tai jos vihkijä toteaa, ettei kihlakumppani häiriintyneen mielentilansa vuoksi ymmärrä avioliiton merkitystä. (AL 14-15 §.)

Kirkollisen vihkimisen saa suorittaa evankelis-luterilaisessa sekä ortodoksisessa kirkossa pappi. Muissa rekisteröidyissä uskonnollisissa yhdyskunnissa kirkollisen vihkimisen saa suorittaa se, jolle on annettu vihkimisoikeudesta annetun lain mukainen vihkimisoikeus. Siviilivihkimisen toimittamiseen velvoitettuja ovat avioliittolain mukaan: laamanni, käräjätuomari, käräjäviskaali, käräjänotaari, joka on käräjäoikeuslain nojalla velvollinen suorittamaan vihkimisiä, maistraatin päällikkö, henkikirjoittaja ja maistraatissa toimiva julkinen notaari. Lähtökohtaisesti siviilivihkimisen voi toimittaa sellainen henkilö, jolle maistraatti on myöntänyt vihkimisoikeuden. Vihkimisoikeus myönnetään aina toistaiseksi tai määräajaksi. (AL 17 §.)

Rekisteröidyn parisuhteen oikeusvaikutukset syntyvät rekisteröimishetkellä. Rekisteröinti tapahtuu maistraatissa, kun parisuhteen osapuolet allekirjoittavat rekisteröimistä tarkoittavan asiakirjan viranomaisen läsnä ollessa ja viranomainen vahvistaa asiakirjan allekirjoituksellaan. Rekisteröinti on pätevä, vaikka viranomainen ei esitä osapuolille kysymystä siitä, haluavatko he rekisteröidä parisuhteen keskenään. Kysymyksen esittäminen on kuitenkin sallittua. Muutoin rekisteröimiseen sovelletaan samoja sääntöjä kuin vihkimiseen. (Kangas 2002, 6-7.)

Varallisuusjärjestelmä

Avioliiton oikeusvaikutukset alkavat heti vihkimishetkellä. Avioliitossa puoliset ovat keskenään tasa-arvoisia ja heidän välillään vallitsee keskinäinen sopimusvapaus, ellei laissa toisin säädetä. Puolisoiden omistus- ja velkasuhteissa lähtökohtana ovat omaisuuden erillisyyden periaate ja velkojen erillisyyden periaate. Avioliiton solmiminen ei vaikuta puolisoitten omistus- tai velkasuhteisiin, sillä kumpikin omistaa edelleen yksin sen omaisuutensa, joka hänellä oli avioliiton alkaessa ja myös sen, jonka hän tulee myöhemmin saamaan. Sama koskee myös puolisoitten velkoja. Kumpikin vastaa itse ennen avioliittoa tai sen aikana tehdyistä velkasitoumuksistaan. Poikkeuksena velkojen erillisyyden periaatteesta on perheen elatukseen tehty velka, josta puoliset ovat yhteisvastuussa. (Gottberg 2007, 12-13 ja 26.)

Omistussuhteita koskeva toinen periaate omaisuuden erillisyyden periaatteen lisäksi on omaisuuden vallinnan erillisyyden periaate. Tämä tarkoittaa, että omaisuuden omistava puoliso on oikeutettu käyttämään yksin omistajan määräysvaltaa omaisuuteensa avioliiton sitä mi-

tenkään estämättä. Puoliso on siis oikeutettu myymään, panttaamaan, lahjoittamaan ja vuokraamaan vapaasti omaisuuttaan ilman, että toinen puoliso voi tähän vaikuttaa. Omistussuhteita koskevista periaatteista poikkeuksen muodostavat niin sanotut vallinnanrajoitukset. Säännöksissä omistajan määräysvaltaa omaisuuteensa on rajoitettu siten, että kiinteistöön tai huoneistoon, jotka on tarkoitettu käytettäväksi perheen pääasiallisena kotina sekä avioliittolaissa lueteltuun irtaimen omaisuuden käyttöön vaikuttaviin oikeustoimiin tarvitaan puolison suostumus. (Gottberg 2007, 13.)

Koska puolisoiden omistussuhteiden määräytymisestä avioliiton aikana ei ole erityissääntelyä, määräytyvät omistussuhteet esine- ja velvoiteoikeuden yleisten periaatteiden mukaan samoin, kuin muissakin siviilioikeudellisissa oikeussuhteissa. Tämä tarkoittaa sitä, että omaisuuden omistaa se, jolla on siihen saanto. Käytännössä omistajana pidetään sitä, kenen nimissä omaisuus on. Avioliittolaissa on myös varauduttu sellaiseen erittäin yleiseen ositustilanteeseen, jossa irtaimen esineen omistajasta ei ole tarkkaa tietoa. Kyseessä on usein tilanne, jossa ei voida näyttää toteen, kumpi puoliso on omaisuuden hankkinut. Tällöin katsotaan, että omaisuus on puolisoiden yhteistä omaisuutta ja että kummallakin on siihen yhtäläiset oikeudet. Vaikka omistajaolettama onkin vahva lähtökohta omistussuhteita määriteltäessä, se on kumottavissa näytöllä. Omistussuhteiden muutokset edellyttävät kuitenkin nimenomaista näyttöä siitä, että asianosaiset olivat tarkoittaneet hankkia omaisuuden esimerkiksi yhteisomistukseen. (Gottberg 2007, 13.)

Avioliiton aikana puoliset hankkivat usein myös yhteistä omaisuutta. Tavallisesti esimerkiksi asunto hankitaan yhteisiin nimiin. Puolisoiden omistussuhteet ovat tällöin pääosin samanlaiset, kuin muillakin yhteisomistajilla. Puolisot siis omistavat omaisuuden joko puoliksi tai omaisuutta hankittaessa sovituin osuuksin. Toinen puoliso ei voi siis ilman toisen puolison lupaa tehdä sitovia oikeustoimia, jotka kohdistuvat heidän yhteiseen omaisuuteensa. Avioliitolla ei ole mitään vaikutusta osaomistajan nauttimaan omistajan suojaan. (Gottberg 2007, 14.)

Avioliittolakiin on alusta asti sisältynyt avio-oikeutta koskeva säännös. Säännös on syntynyt oloissa, joissa esimerkiksi naisten työssäkäynti heidän solmittuaan avioliiton oli harvinaista. Omaisuuden erillisyyden periaate olisi tällöin voinut johtaa varsin kohtuuttomiin lopputuloksiin avioliiton päättyessä. Avio-oikeuden pääsäännön mukaan puolisoilla on avio-oikeus toistensa sellaiseen omaisuuteen, joka heillä oli avioliittoa solmittaessa tai joka heille on myöhemmin tullut. (Gottberg 2007, 14.)

Avio-oikeus ei kuitenkaan vaikuta omistussuhteisiin avioliiton aikana. Avio-oikeuden vaikutus näkyy vasta osituksessa, joka toimitetaan puolisoiden välillä avioliiton päätyttyä. Osituksessa on kyse siitä, että puolisoiden netto-omaisuudet tasataan yhtä suuriksi. Enemmän omistava puoliso luovuttaa tasinkona vähemmän omistavalle puolisolle omaisuuttaan niin paljon, että puolisoiden jako-osuudet ovat yhtä suuret. (Gottberg 2007, 14.)

Osituksessa on kyse puolisoiden välisten varallisuussuhteiden purkamisesta. Suomen avioliittolaki tuntee kaksi ositusperustetta, jotka ovat puolison kuolema ja avioeron vireille tulo. Avioeron vireilletulohetki on ratkaiseva myös osituksen aloittamisen kannalta. Osituksen toimittaminen voidaan aloittaa aikaisintaan silloin, kun avioerohakemus jätetään tuomioistuimeen. Osituksen toimittamiselle ei ole säädetty mitään määräaikaa, mutta ositus on kuitenkin toimitettava, jos toinen puolisoista tai kuolleen puolison perillinen vaatii osituksen toimittamista. Avioerotilanteissa on yleistä, että osituksen toimittaminen aloitetaan mahdollisimman pian, koska puolisoilla on yleensä tarve saada varallisuussuhteensa nopeasti purettua. Kuolintapauksissa on tavallista, että leski hallinnoi jakamatonta pesää ja ositus ja perinnönjako on päätetty toimitettavaksi myöhemmin. Osituksessa otetaan huomioon sellainen varallisuus, joka puolisoilla oli ennen ositusperusteen syntyhetkeä. Kuolintapauksissa tämä tarkoittaa, että osituksessa otetaan vain ennen kuolinhetkeä tullut omaisuus. Avioerotilanteissa mukaan katsotaan omaisuus, joka on tullut ennen hakemuksen toimittamista tuomioistuimeen. (AL 85 §; Gottberg 2007, 27-28.)

Avio-oikeuteen ei lasketa kuuluvaksi ositusperusteen syntyhetken jälkeen ansaittua tai saatua omaisuutta. Tästä poikkeuksena on kuitenkin aviovarallisuudelle ennen ositustoimitusta kertynyt tuotto. Vaikka ositusperusteen syntyhetki määrittää avio-oikeuden piiriin kuuluvan omaisuuden, omaisuus arvostetaan osituksen toimittamishetken käypään arvoon. Jos puoliset ovat myyneet omaisuuttaan ositusperusteen syntyhetken ja toimitushetken välillä katsotaan omaisuuden arvoksi sen myynnistä saatu hinta eli surrogaatti. (Gottberg 2007, 27-28.)

Ositus voidaan toimittaa joko sopimusosituksena tai toimitusosituksena. Sopimusosituksessa osapuolten tulee laatia kirjallinen osituskirja. Osituskirja on tällöin kummankin osapuolen allekirjoitettava ja kahden todistajan todistettava oikeaksi. Sopimusvapaus koskee myös sopimusositusta. Osituskirjan tärkein tehtävä on yksilöidä osituksessa toiselle osapuolelle siirtyvä omaisuus, jotta sen avulla voidaan osoittaa saanto ulkopuolisille tahoille. Toimitusosituksesta on kyse sellaisissa tilanteissa, joissa toinen osapuoli vaatii käräjäoikeudelta pesäjakajan

määräämistä, jotta ositus saataisiin toimitettua. Aikaisintaan pesänjakaja voidaan määrätä ositusperusteen synnyttyä. (Gotteberg 2007, 28-29.)

Mahdollisuus vaatia pesänjakajan määräämistä takaa sen, että ositus saadaan toimitettua erityin riittäisissäkin tapauksissa. Pesänjakaja yrittää ensin sovittelulla ositusta osapuolten välillä. Tilanteissa, joissa sopuun ei päästä edes pesänjakajan avulla, pesänjakaja suorittaa osituksen avioliittolain mukaisesti ja allekirjoittaa osituskirjan itse. Mahdollista on myös, että pesänjakaja ratkaisee osituksen vain tietyin osin, jos puoliso on saaneet osituksen osaksi sovittua. (Gotteberg 2007, 29.)

Osituksen toimittamisessa erotetaan kaksi vaihetta: laskennallinen ja reaalin vaihe. Laskennallinen osuus sisältää kaksi päävaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa suoritetaan ennakkotoimia, jotka ovat myöhemmän osituslaskelman kannalta tärkeitä. Tällaisia ennakkotoimia ovat muun muassa puolisoitten omaisuuden määrän selvittäminen, avio-oikeuden alaisen omaisuuden erottaminen avio-oikeudesta vapaasta omaisuudesta ja omaisuuksien arvostaminen käypään arvoon. Toiseen vaiheeseen eli osituslaskelman laatimisvaiheeseen kuuluvat: avio-oikeuden alaisen omaisuuden säästön laskeminen, vastikkeiden määrittäminen ja päältäpäin erottaminen ja viimeiseksi avio-osan laskeminen. Avio-osan avulla määritetään se omaisuusmäärä, jonka enemmän omistava puoliso suorittaa toiselle puolisolalle tasinkona. Osituksen toimittamisen reaalin vaihe käsittää tasingon määrittämisen ja maksamisen. Tasingon määrittämisessä sääntönä on, että tasinkoa maksava puoliso saa päättää, mitä avio-oikeuden alaista omaisuuttaan hän luovuttaa toiselle puolisolalle. Aina on kuitenkin mahdollista maksaa tasinko rahana. (Aarnio & Helin 1992, 157-158; Gottberg 2009, 33.)

Osituksessa eivät ole mukana puolisoitten velkojat eli ositukseen ei liity velkojen maksua. Velat on kuitenkin katettava osituslaskelmassa siten, että ositusperusteen syntyhetkellä puolisoilla olleet velat vähennetään puolison varoista. Tästä ilmenee aviovarallisuuslainsäädännössä noudatettu nettoperiaate, jonka mukaan puolison avio-oikeus ei voi syrjäyttää toisen puolison velkojen oikeuksia. (Gottberg 2007, 29.)

Nettoperiaatteen mukaan tasinkoa voi joutua maksamaan vain sellainen puoliso, jolla on enemmän varallisuutta kuin velkaa. Avioliittolain mukaan puoliso ei saa hoitaa omaisuuttaan siten, että se aiheuttomasti vähenisi toisen puolison vahingoksi. Tämä avioliittolain säännös ei vaikuta puolisoitten omaisuuden käyttöön ennen ositusta, jossa se voi konkretisoitua niin sanotun vastikesäätelyn kautta. (Gottberg 2007, 29-30.)

Vastikesääntelyn mukaan puoliso voi olla avioliittolain nojalla oikeutettu vastikkeeseen, jos toinen puoliso menettelemällä sopimattomasti on aiheuttanut oleellista avio-oikeudenalaisen omaisuuden vähentymistä. Jos puoliso on hävittänyt omaisuuttaan ositusperusteen syntymisen ja osituksen toimittamisen välisenä aikana, ositus toimitetaan niin kuin omaisuus vielä olisi pesässä. Tämä on niin sanottu restitutioperiaate, jonka mukaan osituslaskelma tehdään ositusperusteen syntyhetkellä olevan omaisuusmäärän mukaan. Jos avio-oikeuden alaista omaisuutta on hävitetty niin paljon, ettei puoliso pysty maksamaan toiselle puolisolle kuuluvaa osuutta, osuuden määrä astuu voimaan velkana. Jos puoliso on yli velkainen eikä hänellä ole ollenkaan nettovarallisuutta, hänen omaisuuden säästönsä merkitään osituslaskelmaan nollassi. Avio-oikeuden merkitys väistyy kokonaan, jos kummatkin puoliset ovat ylivelkaisia. Kummatkin pitävät tällöin varansa ja velkansa. (Gottberg 2007, 30-35.)

Osituksen moitekanneaika on kuusi kuukautta. Kummallakin puolisollla on siis kuusi kuukautta aikaa osituksen toimittamisen jälkeen nostaa käräjäoikeudessa moitekanne. Ositus saa lainvoiman, ellei sitä moitita kuudessa kuukaudessa. Jos puoliset nimenomaisesti hyväksyvät pesänjakajan toimittaman osituksen ja sitoutuvat olemaan moittimatta sitä, ositus voi saada lainvoiman kuutta kuukautta aikaisemminkin. Vaikka puoliset päättäisivät jatkaa yhteiselämää osituksen toimittamisen jälkeen, ositus ei raukea eikä sitä voida sopia raukeamaan. (Gottberg 2007, 36.)

Osituksen sovittelua koskevat säännökset otettiin avioliittolakiin vuoden 1987 uudistuksen yhteydessä. Avioliittolain mukaan ositusta voidaan sovittaa kahdella perusteella. Ensiksikin ositusta voidaan sovittaa, jos se muutoin johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Toiseksi ositusta voidaan sovittaa, jos toinen puoliso saisi osituksen ansiosta perusteettomasti taloudellista etua. Avioliittolain mukaan sovittelua harkittaessa on otettava huomioon avioliiton kesto, puolisoitten toiminta omaisuuden kartuttamiseksi ja säilyttämiseksi sekä yhteisen talouden hyväksi ja muut näihin verrattavat seikat, jotka koskevat puolisoitten taloutta. Sen jälkeen kun syyllisyysperuste poistui saman uudistuksen aikana avioeroperusteista ja aviovarallisuusjärjestelyistä, ei osituksen sovittelun perusteena ole voinut käyttää esimerkiksi puolison uskottomuutta tai muita ei taloudellisia syitä. (Gottberg 2007, 37.)

Osituksen pääsääntönä on avio-oikeuden alaisen omaisuuden puolittaminen ja, jos puoliset ovat tehneet avioehtosopimuksen sen noudattaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että osituksen sovittelu on poikkeusmenettely ja se on tarkoitettu oikaisemaan vain tilanteita, joissa kohtuuttomuus on selvää. Osituksen sovittelua on nimenomaisesti vaadittava, koska viranomai-

set eivät ryhdy siihen viran puolesta. Avioliittolaissa säädetään kolmesta erilaisesta tavasta sovittelulla ositusta. (Gottberg 2007, 37-38.)

Ensimmäisen tavan mukaan puolison vaatimuksesta voidaan määrätä, että puolisollla ei ole oikeutta avio-oikeuden nojalla toisen puolison omaisuuteen tai että avio-oikeutta rajoitetaan. Tämä tapa on lievin ja sen jyrkimpänä seuraamuksena voi olla, ettei tasinkoa lainkaan jaeta ja kumpikin pitää oman omaisuutensa. (Gottberg 2007, 38.)

Toinen avioliittolain sovittelusäännös koskee niin sanottua marginaaliomaisuutta. Marginaaliomaisuudella tarkoitetaan sovittelusäännöksen mukaan sellaista omaisuutta, jonka puoliset ovat hankkineet asuessaan jo pitkään erillään, omaisuutta joka on saatu ennen avioliittoa tai omaisuutta, joka on saatu henkilökohtaisen saannon kautta, esimerkiksi perintönä, lahjana tai testamentilla. Tämän sovittelusäännöksen mukaan tällainen marginaaliomaisuus voidaan määrätä osituksessa joko osaksi tai kokonaan avio-oikeudesta vapaaksi. (Gottberg 2007, 38.)

Edellä mainitut omaisuusryhmät eivät ole ansiotulon lailla yhtä sidottuja puolisoitten yhteiseen talouteen, mutta pääsääntönä tässäkin on silti avio-oikeuden alaisen omaisuuden puolittaminen. Puolittamista tukee sekin, että sovittelua vaativa osapuoli joutuu näyttämään toteen sovittelun edellytyksen eli osituksesta seuraavan kohtuuttomuuden, perusteettoman edun tai omaisuuden kuulumisen marginaaliomaisuuteen. (Gottberg 2007, 38-39.)

Kolmas avioliittolain sovittelusäännös on kaikista jyrkin. Sen mukaan omaisuus, johon toisella puolisollla ei ole avioehtosopimuksen nojalla oikeutta voidaan määrätä osituksessa osaksi tai kokonaan avio-oikeuden alaiseksi omaisuudeksi. Säännöksen mukaan avioehtosopimus voidaan jopa kokonaan syrjäyttää. Tällöin tasinkoa maksetaan samoin kuin tilanteessa, jossa avioehtosopimusta ei ole alkuunkaan tehty. (Gottberg 2007, 39.)

Tilanteissa, joissa omaisuus on avio-oikeudesta vapaata kolmannen tahdonilmaisun nojalla, omaisuutta ei voida määrätä avio-oikeuden alaiseksi omaisuudeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että testamentin tekijä tai lahjanantaja on määrännyt omaisuuden esimerkiksi lahjakirjassa tai testamentissa avio-oikeudesta vapaaksi. Osituksessa tällainen omaisuus ei voi koskaan siirtyä tasinkona toiselle puolisolle. Jos puolisoilla ei ole netto-omaisuutta, ei sovittelua voida toimittaa, koska avio-oikeussaannot edellyttävät, että puolisoilla on enemmän varoja kuin velkaa. Puoliso, jolla on netto-omaisuutta, voi välttyä maksamasta ylivelkaiselle puolisolle tasinkoa tai maksuvelvollisuutta voidaan pienentää osituksen sovittelusäännöksen nojalla. (Gottberg 2007, 41.)

Tilanteissa, joissa kummatkin puoliset ovat ylivelkaisia, avio-oikeus ja sovittelusäännökset väistyvät täysin. Sovitteluvaatimus esitetään pesänjakajalle, joka ensi astena ratkaisee ositusta koskevat kysymykset. Avioliittolain mukaan sovitteluvaatimus voidaan kuitenkin tehdä myös jälkikäteen osituksen moitteen yhteydessä. Puolisolla on mahdollisuus vaatia sovittelua osituksen toimittamisen jälkeen, jos hän nostaa osituksen moitekanteen kuuden kuukauden kuluessa osituksen toimittamisesta ja vaatii sovittelua sen yhteydessä. Myös ilman pesänjakajaa tehtyä sopimusositusta voidaan sovitella. Sovitteluun sovelletaan varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain normeja (oikeustoimilaki, OikTL). Vaatimus avioehtosopimuksen sovittelusta on esitettävä tällöin kohtuullisessa ajassa sopimuksen tekemisestä. (Gottberg 2007, 41-42.)

Puolisot voivat poistaa avio-oikeuden solmimalla avioehtosopimuksen. Sopimuksella he määräävät avio-oikeuden ulottuvuudesta. Avioehtosopimuksella puoliset voivat poistaa avio-oikeuden kokonaan eli määrätä, ettei puolisoilla ole minkäänlaista avio-oikeutta toistensa omaisuuteen. Puolisot voivat myös määrätä avioehtosopimuksessa osittaisesta avioehdosta. Tämä tarkoittaa sitä, että avio-oikeus rajataan koskemaan vain tiettyä omaisuutta. Avioehto voi olla myös yksipuolinen. Yksipuolinen avioehto tarkoittaa, että vain toisella puolisoista ei ole avio-oikeutta toisen kaikkeen tai tiettyyn omaisuuteen. Avioehtosopimuksella voidaan määrätä omaisuudesta, joka puolisoilla oli avioehto tehtäessä ja omaisuudesta, jonka puoliset myöhemmin saavat. (Gottberg 2007, 19-20; Aarnio & Helin 1992, 127.)

Avioehtosopimus voidaan tehdä ennen avioliittoa tai rekisteröityä parisuhdetta ja milloin tahansa niiden aikana. Avioehtosopimus on määrämuotoinen. Sopimus tulee olla kahden todistajan oikeaksi todistama, päivätty ja allekirjoitettu. Jotta avioehtosopimus tulisi voimaan, se täytyy rekisteröidä toisen puolison kotipaikan maistraatissa. Sopimus on rekisteröitävä ajoissa, sillä sitä ei voi enää rekisteröidä avioeron tultua vireille tai puolison kuoltua. Määrämuotoisuudesta huolimatta sopimuksen sisältö on kuitenkin vapaamuotoinen. (Gottberg 2007, 18-19; Aarnio & Helin 1992, 127.)

Vuonna 2000 korkein oikeus otti uuden kannan ratkaisussaan, jossa se katsoi, että avioehtosopimus voitiin rajata olemaan voimassa pelkästään kuolemantapauksen tai avioeron johdosta toimitettavassa osituksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että avioehtosopimus, jossa määrätään, että avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen purkautuessa avioeron johdosta, kummallakaan puolisoilla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, on pätevä. (Gottberg 2007, 19-20; Aarnio & Helin 1992, 127.)

Avioehtosopimuksen muuttaminen tai kumoaminen vaatii puolisoitten yhteisen päätöksen. Sitä voidaan muuttaa vain uudella avioehtosopimuksella, jossa sitä muotoillaan uudestaan tai kumotaan. Toinen puoliso ei siis voi yksipuolisesti muuttaa tai irtisanoa avioehtosopimusta, eikä määrätä avio-oikeudesta yksipuolisesti ennen avioliittoa. Avio-oikeudesta vapaata omaisuutta ovat avioehtosopimuksessa määrättyjen lisäksi niin sanotut luovuttamattomat ja muutoin luonteeltaan henkilökohtaiset oikeudet. Näihin avio-oikeutta koskevia säännöksiä sovelletaan vai rajoitetusti. Tällaisia avio-oikeudesta vapaita oikeuksia ovat muun muassa eläkeoikeudet ja tekijänoikeudet julkaisemattomiin teoksiin. (Gottberg 2007, 19-20; Aarnio & Helin 1992, 127.)

Myös perittävä voi määrätä testamentissaan testamentilla saatavan omaisuuden avio-oikeudesta vapaaksi. Saajan puolisoilla ei ole tällöin avio-oikeutta testamentilla saatuun omaisuuteen, eivätkä puoliso voi poiketa määräyksestä edes avioehtosopimuksella. Tällainen omaisuus on turvassa myös osituksen sovittelulta. (Gottberg 2007, 20.)

Myös avioehtosopimusta voidaan sovittaa ja sovittelu tapahtuu osituksen yhteydessä. Avioehtosopimus saa konkreettista merkitystä vasta ositusperusteen synnyttyä, eikä sen kohtuullisuutta tai muita sovitteluvaatimuksia tutkita tuomioistuimessa. Puoliso ei siis voi vaatia erilliskantein avioehtosopimusta soviteltavaksi. Kohtuullisuuskysymystä arvioidaan vasta osituksen toimituksen yhteydessä ja ensi asteena pesänjakaja ottaa kantaa mahdollisiin osituksen sovitteluvaatimuksiin. Käytännössä avioehtosopimusta voidaan sovittaa vain, jos puolisoitten kokonaisolosuhteet ovat ennalta arvaamattomasti muuttuneet sopimuksen tekemisen jälkeen siten, että sovellettaessa avioehtosopimusta sellaisenaan, se johtaisi kohtuuttomuuteen. Jos puoliso ovat tehneet avioehtosopimuksen, joka pois sulkee kummankin puolison avio-oikeuden, heidän välillään toimitetaan osituksen sijaan omaisuuden erottelu. Omaisuuden erottelun toimittamistakin varten voidaan määrätä pesänjakaja ja toimitusta voidaan sovittaa määräämällä osa puolisoitten omaisuudesta avio-oikeuden alaiseksi. Tällöin varakkaampi puoliso voi joutua maksamaan tasinkoa toiselle puolisolle. (Gottberg 2007, 37-40.)

Avioero, parisuhteen purkaminen ja yhteiselämän lopettaminen

Avioliitto tai rekisteröity parisuhde voi päättyä joko puolison kuolemaan tai avioeroon/rekisteröinnin purkamiseen. Lainsäädännössä avioeroa ja parisuhteen purkamista koskevat samat säännökset. Tässä asia esitetään avioeron näkökulmasta. Avioeron ollessa kysymyksessä tuomioistuin purkaa päätöksellään avioliiton. Vuoden 1988 avioliittolainsäädännön yhteydessä uudistettiin myös avioerosäännökset. Merkittävintä avioerosäännösten

uudistamisessa oli luopuminen syyllisyysperiaatteesta. Aikaisemmin puolison piti pystyä todistamaan toisen puolison rikkoneen avioliittolain mukaisia aviollisia velvollisuuksiaan saadakseen avioeron. Nykyisin tuomioistuimessa ei enää tutkita puolisoiden välisiä henkilökohtaisia suhteita, mikä paransi yksityisyyden suojaa ja yksinkertaisti avioeromenettelyä huomattavasti. Toisen puolison suostumusta ei tarvita avioeron saamiseksi, vaan avioerosäännöstö perustuu irtisanomiselle. Riittää, että vain toinen puolisoista haluaa erota. Avioeroasiat ovat nykylainisäädännön mukaan hakemusasioita. (RPL 7 §; Aarnio & Helin 1992, 61-68; Mikkola 2009, 597.)

Avioeron saamisen edellytyksenä on laissa säädetty kuuden kuukauden harkinta-aika, jottei avioeroja tapahtuisi hetken mielijohteesta. Harkinta-ajan kuluessa puoliset voivat asua erillään tai yhdessä. Kuuden kuukauden kuluttua avioerohakemuksesta jommankumman puolison on saatettava avioeroasia loppuun, jotta ero astuisi voimaan. Väliä ei ole sillä kumman puolison hakemuksesta ero on tullut vireelle. Jolleivät puoliset saata avioeroasia loppuun vuoden kuluessa asian vireille tulosta, avioerohakemus raukeaa ja avioliitto jatkuu voimassa olevana. Jos avioero laitetaan myöhemmin uudestaan vireille, sen harkinta-aika lasketaan itsenäisesti ja aikaisemmista avioerohankkeista riippumatta. (Aarnio & Helin 1992, 61-68; Mikkola 2009, 597; AL 25-28 §.)

Avioeron ilman kuuden kuukauden harkinta-aikaa voi saada poikkeuksellisesti kahdessa tapauksessa: avioliitto on solmittu ehdottomasta avioesteestä pittaamatta tai puoliset voivat todistaa asuneensa kaksi vuotta erillään ennen avioerohakemuksen tekemistä. Jos avioliitto on solmittu ehdottomasta avioesteestä huolimatta, puoliset voivat hakea eroa yhdessä tai erikseen sekä virallinen syyttäjä voi ajaa kannetta avioliiton purkamiseksi. (Aarnio & Helin 1992, 61-68; Mikkola 2009, 597.)

Avioliittolaissa säädetään yhteiselämän lopettamisesta. Yhteiselämän lopettamista koskevat säännökset on tehty sellaisia tilanteita varten, jolloin yhdessä asuminen on käynyt mahdottomaksi ennen avioeroa tai taloudellisten suhteiden purkamista. Tällöin tuomioistuin päättää toisen puolison hakemuksesta puolisoiden asuinjärjestelyistä ja irtaimen omaisuuden käytöstä väliaikaisesti. (Mikkola 2009, 598.)

Kyseessä on heikomman suojaa korostava säännös, jolloin merkitystä päätöstä tehtäessä ei anneta todellisille omistussuhteille. Koska päätös voi rajoittaa omistajan oikeutta käyttää omaisuuttaan, hän ei voi vapaasti disponoida omaisuudestaan kolmannen osapuolen kanssa.

Tällainen yksityisautonomiarajoittava päätös ei toki voi olla voimassa loputtomasti, vaan päätös yhteiselämän lopettamisesta voidaan antaa toistaiseksi tai enintään kahdeksi vuodeksi. (Mikkola 2009, 598.)

Avoliittolaki ei sisällä säännöstä, jonka mukaan puolisoiden tulisi elättää itse itsensä avioeron tai rekisteröidyn parisuhteen purkautumisen jälkeen. Vuoden 1987 lain muutoksen perusteissa näkyy kuitenkin selvästi, että tämä on tarkoituksena. Puoliso voi kuitenkin poikkeustapauksissa saada elatusapua avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen päätyttyä, mutta tämä on vain vähimmäissuojan luontoista apua. Ei ole tarkoituksenaan, että elatusavun avulla pyritäisiin säilyttämään liiton aikainen elintaso. Lasten ja puolison oikeudet elatusapuun ovat täysin erillisiä asioita. Ehdottomana edellytyksenä elatusavun suorittamiseen on elatusavun tarve eli puoliso ei kykene itse elättämään itseään. Lisäksi on katsottu, että elatuksen tarpeen tulee johtua avioliitosta tai rekisteröidystä parisuhteesta. Avoliittolaissa edellytetään myös, että elatusavun määrääminen on kohtuullista ottaen huomioon elatusvelvollisen maksukyky ja mahdolliset muut seikat. (Gottberg 2007, 48-50.)

Avoliittolain mukaan tuomioistuin määrää elatusavun, jos siitä ei päästä sopimukseen. Elatusapu voidaan määrätä toistaiseksi, määräajaksi tai kertakaikkisena suorituksena. Mikäli olosuhteet muuttuvat sekä sopimusperusteisista että tuomioistuimen määräämää elatusapua voidaan muuttaa sopimuksella tai nostamalla kanne tuomioistuimessa. Jos elatusavun saaja solmii uuden avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen, elatusapu lakkaa suoraan lain nojalla. Avoliitolla ei ole samanlaista vaikutusta. Jotta elatusapu, josta puoliso on keskenään sopineet sopimuksin, olisi pakkotäytäntöönpanokelpoinen, se täytyy vahvistuttaa kunnan sosiaalitoimessa. Tämä ei kuitenkaan ole pakollista, mutta muutoin tilanteessa, jossa elatusavun suorittaminen laiminlyödään, joudutaan nostamaan kanne tuomioistuimessa. (Gottberg 2007, 48-50.)

2.2 Avoliitto ja rekisteröimätön parisuhde

Rekisteröimättömiä parisuhteita ovat avoliitto ja rekisteröimätön parisuhde. Avoliitto on kahden eri sukupuolta olevan henkilön välinen liitto, jossa eletään yhdessä olematta avioliitossa. Rekisteröimätön parisuhde on taas suhde, jossa eletään olematta rekisteröidyssä parisuhteessa. Avoliittolain säännökset eivät koske avoliittoa eli avoliitossa ei ole keskinäistä elatusvelvollisuutta eikä oikeutta toisen osapuolen omaisuuteen. Osapuolet voivat kuitenkin

halutessaan tehdä sopimuksen elatusvelvollisuudesta. Avoliittoa ja rekisteröimätöntä parisuhdetta ei ole määritelty lainsäädännössä. Avoliittoa ja rekisteröimätöntä parisuhdetta koskevat pitkälti samat säännökset, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. (Kangas 2002, 84 ja 90.)

Laissa ei ole esteitä avoliitolle, mutta henkilöt, jotka eivät voi solmia avioliittoa avioliittolain määräämien esteiden vuoksi, eivät voi olla myöskään avoliitossa. Tämä koskee myös rekisteröimätöntä parisuhdetta. Avoliitossa äitinä pidetään lapsen synnyttäjää, mutta toisin kuin avioliitossa, avoliitossa ei ole isysolettamaa, joten isyys on vahvistettava oikeusteitse. (Kangas 2002, 85.)

Avoliitolle ja rekisteröimättömälle parisuhteelle on tunnusomaista se, että sitä pidetään konkluenttiseen eli hiljaiseen sopimukseen perustuvana, jonka mukaan osapuolet pitävät huolta toisistaan. Suurimmat oikeudelliset ongelmat syntyvät avoliitossa ja rekisteröimättömässä parisuhteessa varallisuudesta. (Kangas 2002, 85.)

KKO:1988:85

A:n ja B:n avoliiton aikana oli A:n omistamalle tilalle rakennettu omakotitalo, jossa A ja B sekä heidän lapsensa olivat asuneet. Muutettuaan tilalta B vaati vahvistettavaksi, että hän omisti talon yhteisesti A:n kanssa. Koska B ei ollut näyttänyt, että olisi tarkoitettu A:n ja B:n yhteisesti omistavan talon, B:n vaatimus hylättiin. Ään.

Avopuolisot voivat tehdä toistensa kanssa sopimuksia perheen keskinäisestä vastuun jaosta, olla velkaa toisilleen, lahjoittaa toisilleen omaisuuttaan, valtuuttaa toisen toimimaan puolestaan sekä voivat toimia omissa nimissä toisen lukuun. Avopuolisoiden tekemät keskinäiset sopimukset eivät kuitenkaan saa olla sellaisia, että ne olisivat omiaan heikentämään sivullisen asemaa. Nämä koskevat myös rekisteröimättömässä parisuhteessa olevia. (Kangas 2002, 88.)

Avopuolisot ja rekisteröimättömän parisuhteen osapuolet voivat tehdä myös sopimuksen avoliiton/rekisteröimättömän parisuhteen purkautumisen varalta. Sopimus voi sisältää lykkäviä tai purkavia ehtoja. Osapuolet voivat täsmentää sopimuksessaan muun muassa irtaimen omaisuuden jakoa tietyin periaattein, velkasuhteita sekä sopia omistussuhteista. Jos sopimuksessa on ehto, jonka mukaan toinen osapuoli antaa liiton purkautuessa toiselle osan omaisuudestaan, katsotaan ehto lahjanlupaukseksi. Kohtuuttomia ehtoja voidaan sovitella. Pätemättömiä ehtoja ovat hyvän tavan vastaiset ehdot. Liiton purkautuessa kuolemaan pätemättömiä ehtoja ovat avopuolison tai rekisteröimättömän parisuhteen osapuolen omaisuus-

den omistus-, hallinta-, käyttö tai tuotto-oikeuden siirtyminen puolisolle. Purkautumisen varalta tehty sopimus saa olla vapaa muotoinen, mutta kirjallinen sopimus esteettömin todistajineen selventää varojen jakoa liiton purkautuessa. (Kangas 2002, 89.)

Avoliitossa toinen osapuoli ei voi vaatia erillistä päätöstä yhteiselämän lopettamisesta, kuten avioliitossa, vaan ainut mahdollisuus on hakea lähestymiskielto, jos osapuolet eivät pääse sopuun erosta. Purkautumistilanteessa osapuolet eivät voi hakea tuomioistuimelta pesänjakajaa, joka toimittaa omaisuuden jaon. Osapuolet voivat kuitenkin hakea käräjäoikeudesta määräyksen, joka estää toista osapuolta ryhtymistä toista osapuolta vaarantaviin toimiin. Julkisoikeudellisissa säännöksissä avoliitto on otettu huomioon muun muassa opintotukilaissa, asumistukilaissa, työttömyysturvalaissa sekä lasten kotihoitoa koskevassa laissa. Rekisteröimättömän parisuhteen kohdalla nämä käsitellään tapauskohtaisesti. (Kangas 2002, 91.)

2.3 Hallituksen esitys avoliiton sääntelystä

Avoliittoa ei ole tähän asti säännelty lailla, kuten avioliittoa ja rekisteröityä parisuhdetta. Hallitus on nyt antanut esityksen eduskunnalle laeiksi avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. On hyvin todennäköistä, että tulevaisuudessa myös avoliitto kuuluu oikeudellisen sääntelyn piiriin. Tarve avoliiton oikeudelliseen sääntelyyn on olemassa jo senkin perusteella, että vuonna 2008 Suomessa oli noin 1 444 000 perhettä, joista 21,3 % oli avoliittoperheitä. Avioliitto perheiden määrä on 1970-luvulta lähtien kasvanut nopeasti. Monessakaan Euroopan maassa avoliittoa ei ole lailla erikseen säännelty. Ruotsi ja Norja ovat ainoita Euroopan maita, joissa avoliittoja koskeva sääntely on kattavaa. Esityksen tarkoituksena ei ole rinnastaa avopuolisoita aviopuolisoihin, vaan sen avulla halutaan selkeyttää tilanteita, joissa avoliitto purkautuu. (HE 37/2010, 1 ja 4.)

Esityksessä määritellään, miten avopuolisot voivat sopimusvapauden vallitessa sopia omaisuuden jakamisesta avoliiton purkautumisen varalta. Varallisuusoikeudelliset ja omistusoikeutta koskevat riidat tulisi esityksen mukaan saattaa käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Lähtökohdana esityksessä on, että avoliiton purkautuessa osapuolet pitävät oman omaisuutensa. Avopuolisoilla ei ole ollut tähän asti mahdollisuutta turvautua pesänjakajan apuun avoliiton purkautuessa. Esityksen yksi muutosehdotus koskeekin nimenomaan pesänjakajan määräämistä. Ehdotuksen mukaan avopuolisot voisivat avoliiton purkautuessa hakea pesänjakajaa omai-

suuden erottelua ja avustusvaatimusten käsittelyä varten. Avopuolison jäämistöoikeudellisesta asemasta todetaan, ettei avopuolisolla ole samanlaisia oikeuksia kuin leskellä pitää yhteistä kotia hallinnassaan. (HE 37/2010, 10-11 ja 14.)

Toinen mielenkiintoinen muutosehdotus koskee perintökaaren 8 luvun 2 §:n mukaiseen harkinnanvaraiseen puolisoavustukseen oikeutettujen joukon laajentamista siten, että avopuoliso olisi myös oikeutettu kyseiseen avustukseen. Esityksen mukaan avopuoliso voi olla samankaltaisen tuen tarpeessa kuin aviopuoliso perittävän kuoltua. Esityksessä on kuitenkin erikseen mainittu, että tarkoitus ei kuitenkaan ole ehdottaa avopuolisolle perintöoikeutta. (HE 37/2010, 15 ja 25.)

Esityksessä on perintö- ja lahjaverotuksen kannalta merkittävä muutosehdotus. Ehdotus koskee perintö- ja lahjaverolain 11 §:n muuttamista siten, että ensimmäiseen veroluokkaan muutetaan kihlakumppanin tilalle avopuoliso. Avopuolison määritelmä sisältyy esityksen mukaan avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta säädettävään lakiin. Tämä muutos toisi avopuolisolle huomattavia verohelpotuksia perintö- ja lahjaverotuksen saralla. Verotus kevenisi samalle tasolle kuin avioliitossa olevilla puolisoilla. Vaikka avopuolisolla ei olekaan perintöoikeutta, avopuolisot voivat testamentata toisilleen omaisuuttaan ottaen huomioon rintaperillisten oikeuden lakiosaan. (HE 37/2010, 26.)

3 PERIMYS

”Periä voi vain se, joka elää perittävän kuolinhetkellä.” (PK 1 §). Ennen perittävän kuolinhetkeä sیتetty lapsi perii, mikäli hän syntyy elävänä. Perillisasema määräytyy perittävän ja perillisen välisen sukulaisuus-, avioliitto- tai ottolapsisuhteen perusteella. Rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon. Perillispöiri jaotellaan ryhmiin, joita kutsutaan parenteeteiksi. Parenteeteja on kolme. (Puronen 2009, 30-31.)

3.1 Perimysjärjestys

Ensimmäiseen parenteeliin lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan kuuluvat rintaperilliset. Rintaperillisiin kuuluvat lapset ja ottolapset. Ottolapsi, joka on adoptoitu ennen 1.1.1980 (heikko adoptio) perii biologiset vanhempansa, kun taas tämän jälkeen adoptoidut ottolapset perivät adoptiovanhempansa (vahva adoptio). Ensimmäisessä parenteelissa on rajaton sijaantulo-oikeus. Tämä tarkoittaa sitä, että kuolleen rintaperillisen sijaan tulevat hänen jälkeläisensä eli sijaisperillisensä. Vaikka sijaantulo-oikeus on rajoittamaton, koskee se kuitenkin vain elossa olevia sekä ennen perittävän kuolemaa sیتettyjä ja elävänä syntyneitä henkilöitä. (Puronen 2009, 30; Aarnio & Kangas 2002, 162.)

Jos perittävältä ei jää rintaperillisiä leski perii hänet. Lesken kuollessa omaisuus jaetaan ensin kuolleen puolison perillisten ja lesken perillisten kesken. Ensin kuolleen puolison perilliset ovat niin sanottuja toissijaisia perillisiä. Perintö menee ensin kuolleen puolison perillisille, jos leskeltä ei jää perillisiä. Jos puolestaan ensiksi kuolleen puolison perillisiä ei enää ole, menee koko perintö lesken perillisille. Rekisteröidyssä parisuhteessa eläneillä parisuhdekumppaneilla on sama oikeus perintöön toistensa jälkeen, kuin leskellä aviopuolisonsa jälkeen. Perillisasema ei koske avopuolisoa. (Puronen 2009, 31-32.)

Perintö siirtyy toiseen parenteeliin, ellei perittävältä jää rintaperillisiä tai leskeä. Tällöin perittävän äiti ja isä saavat perinnön puoliksi. Jos vanhemmat tai toinen heistä on kuollut, perittävän sisarukset perivät kuolleen vanhempansa osan. Mikäli sisarukset ovat kuolleet, tulevat heidän jälkeläisensä heidän sijaansa. Sisaruksiin rinnastetaan myös puolisisarukset. (Puronen 2009, 32.)

Kolmanteen parenteeliin kuuluvat perittävän isovanhemmat. Jos muita ensimmäiseen tai toiseen parenteeliin kuuluvia perillisiä ei ole, perittävän äidin ja isän vanhemmat saavat koko perinnön. Mikäli isovanhemmat ovat kuolleet, perivät heidän lapsensa eli perittävän tädit, sedät ja enot. Lakimääräinen perintöoikeus ei koske serkuksia. (Puronen 2009, 32.)

Perintö menee valtiolle, jos perittävältä ei jää perillisiä eli sukulaisia tai testamentin saajia. Valtion saama perintö voidaan hakemuksesta luovuttaa uudelleen esimerkiksi jollekin perittävän läheiselle tai asuinkunnalle. Perintöoikeus tulee saattaa voimaan kymmenen vuoden kuluessa perinnön jättäjän kuolemasta tai se vanhentuu. Tämä määräaika on ehdoton. Jos perintöoikeus on vanhentunut, perinnön saa seuraavana perimysjärjestyksessä oleva henkilö. (Puronen 2009, 32-33; PK 5:1-2 §.)

Esimerkki 1. Katsotaan miten avioliitto vaikuttaa perimysjärjestykseen tilanteissa, joissa toinen pariskunta on avioliitossa ja toinen avoliitossa, eikä puolisoilla ole kummassakaan tapauksessa rintaperillisiä.

Iines oli kuollessaan avioliitossa Akun kanssa. Heillä ei ollut lapsia. Koska Iineksellä ei ole rintaperillisiä, perii leski eli Aku koko omaisuuden.

Minni oli kuollessaan avoliitossa Mikin kanssa. Heillä ei ollut lapsia. Perintökaaren mukaan perillisasema ei koske avopuolisoa, joten Minnin perivät hänen elossa olevat vanhempansa.

3.2 Testamentit

Testamentti on vastikkeeton ja yksipuolinen oikeustoimi, jonka avulla perittävä voi määrätä jäämistöstään kuolemansa varalta. Testamentin perustunnusmerkkejä ovat kuolemanvaraisuus, vastikkeettomuus ja yksipuoleisuus. Nämä tunnusmerkit erottavat testamentin muista oikeustoimista. Perinnön jättäjän oikeutta määrätä jäämistöstään rajoittaa kuitenkin rintaperillisten oikeus lakiosaan. Lakiosa on rintaperillisen lakiin perustuva oikeus, joka on puolet lakimääräisestä perintäosasta. (Puronen 2009, 33, 266 ja 269.)

Pääsääntöisesti testamentin voi tehdä 18 vuotta täyttänyt. Testamentin voi tehdä myös nuorempi, jos hän on tai on ollut naimissa, sekä 15 vuotta täyttänyt omalla työllään ansaitusta omaisuudesta. Testamentin tekijän tulee olla tervejärkinen, joka ymmärtää mitä hän kenellekin testamenttaa. (Norri 2007, 94.)

Jäämistöoikeudessa testamentteja luokitellaan eri perustein. Perusjaon mukaan testamentit jaetaan yleistestamentteihin ja erityistestamentteihin eli legaatteihin. Jako perustuu testamentin saajan asemaan kuolinpesässä. Yleistestamentti tuottaa saajalleen samantyyppisen aseman, kuin perilliselle. Erityistestamentilla saajalle määrätään tietty jäämistöesine, eikä hän ole kuolinpesän osakas. (Puronen 2009, 33 ja 269.)

Toinen tapa luokitella testamentteja perustuu testamentinsaajan määräämisvallan laajuuteen. Tapana on erotella seuraavat testamentit: täysi omistusoikeustestamentti, rajoitettu omistusoikeustestamentti, hallintaoikeus- eli käyttöoikeustestamentti ja tuotto-oikeustestamentti. (Puronen 2009, 269.)

Testamentin voi tehdä yksinäisenä henkilönä tai esimerkiksi puolison kanssa tai sisarusten välillä, tällöin testamenttia kutsutaan keskinäiseksi testamentiksi. Yksinäisen henkilön testamentin tekijöitä voivat olla esimerkiksi lesket, naimattomat sekä avioliitossa olevat. Yksinäisen henkilön testamentti on testamenttioikeudellisesti yksinkertaisempi kuin keskinäinen testamentti, koska siinä ei tarvitse ottaa huomioon avioliitto-oikeudellisia säännöksiä, testamenttia rajoittaa kuitenkin lakiosa, jos perittävällä on lapsia. (Norri 2007, 175-176.)

Keskinäisellä testamentilla tarkoitetaan keskinäistä määräystä siitä, että se kumpi elää toisen jälkeen, saa pitää molempien omaisuuden. Keskinäiseen testamenttiin sisältyy yleensä ensisijaiset ja toissijaiset määräykset. Ensisijaisena määräyksenä on se, että omaisuus jää sille puolisolle, joka elää pidempään. Toissijaisella määräyksellä määrätään, miten omaisuus jaetaan kummankin kuoltua. (Norri 2007, 134.)

Omistusoikeustestamentti antaa testamentinsaajalle vapaan määräysvallan testamentinantajan omaisuuteen, eli testamentinsaaja saa esimerkiksi myydä tai lahjoittaa. Omaisuuden voi myös testamentata, jos testamentissa ei ole määrätty toissijaista saajaa. Omistusoikeustestamenttia käytetään tilanteissa, joissa testamentinsaaja tarvitsee omistusoikeuden. Esimerkiksi tilanteissa, joissa puoliset ovat yrittäjiä ja leskeksi jäänyt tarvitsee täyden liikeomaisuuden jatkaakseen liiketoimintaa. (Norri 2007, 137 ja 139.)

Hallintaoikeustestamentti antaa testamentinsaajalle oikeuden hallita koko omaisuutta testamentinantajan jälkeen. Hallintaoikeustestamentin saaja saa vuokrata testamentinantajan omaisuutta ja saada siitä itselleen tuloa, saa myydä irtainta omaisuutta rajoituksetta sekä pantata irtainta omaisuutta. Hallintaoikeustestamentin saaja ei saa kuitenkaan myydä kiinteää omaisuutta, paitsi jos se on tarpeiden turvaamiseksi välttämätöntä, ei saa kiinnittää kiinteistöä eikä lahjoittaa testamentilla saatua omaisuutta, ei koske tavan omaisia lahjoja. Hallintaoikeustestamentin tarkoituksena on turvata hallintaoikeuden saajan etu. (Norri 2007 154-155.)

Omistusoikeustestamentin käyttö on perintöverotuksen kannalta hallintaoikeustestamenttia huonompi vaihtoehto, koska siinä testamentinsaaja joutuu maksamaan perintöveroa koko testamentilla saadusta omaisuudesta. Keskinäisen omistusoikeustestamentin perusteella lesken ei kuitenkaan tarvitse maksaa perintöveroa siitä omaisuudesta, minkä hän saa avio-oikeuden nojalla. Lisäksi testamentinsaajan tulee maksaa tuloveroa vuosittain, jos omaisuus on tuloa tuottavaa. (Norri 2007, 138-139.)

Hallintaoikeustestamentti on edullisempi vaihtoehto. Hallintaoikeustestamentissa testamentinsaajan ei tarvitse maksaa perintöveroa, vaan perintöveron maksavat perilliset, joille omistusoikeus menee. Perilliset saavat kuitenkin vähentää omaisuuden arvosta testamentinsaajan hallintaoikeuden pääoma-arvon. Testamentinsaajalle hallintaoikeuden pääoma-arvo on verovapaata, tosin testamentinsaajan tulee maksaa tuloveroa vuosittain, jos omaisuus on tuloa tuottavaa. (Norri 2007, 138-139.)

Testamentit voivat sisältää myös erilaisia määräyksiä, kuten avio-oikeuden poissulkeva lauseke. Tällaiseksi lausekkeeksi riittää esimerkiksi ”Lapsiemme puolisoilla ei ole avio-oikeutta meiltä testamentin nojalla saatuun omaisuuteen tai sen tuottoon”. Määräyksiä voivat olla myös eläke-etuuden antaminen ja ennakkojen huomioon ottaminen. (Norri 2007, 181-187.)

3.3 Lahja ja enakkoperintö

Lahjan käsite tulee yksityisoikeuden puolelta, mutta sen tarkka määritelmä yksityisoikeuden normistosta puuttuu. Käsite on saanut sisältönsä lähinnä käytännöstä. Kirjallisuudessa siviilioikeudellisen lahjan tunnusmerkkeinä pidetään varallisuuden siirtymistä toiselle vastikkeetta, luovutustoimen vapaaehtoisuutta, luovutukseen sisältyvää lahjoittamistahtoa ja sitä, että lah-

jan antajan varallisuus vähenee, kun taas vastaanottajan varallisuus lisääntyy. (Puronen 2009, 36-37.)

Jotta kysymys olisi lahjasta se edellyttää, että varallisuutta siirtyy henkilöltä toiselle vastikkeetta. Tämä tarkoittaa sitä, että vastikkeettoman varallisuuden luovutuksen on perustuttava antajan oikeustoimeen, eikä esimerkiksi tämän passiivisuuteen, mikä tuottaisi toiselle etua. (Puronen 2009, 37.)

Lahjan antajan täytyy haluta antaa lahja omasta vapaasta tahdostaan. Oikeustoimen on siis perustuttava vapaaehtoiseen suoritukseen. Lahjana ei pidetä sellaisia suorituksia, jotka perustuvat lakiin, esimerkiksi elatusvelvollisuudesta johtuvat suoritukset eivät ole lahjoja. Antajan suorituksessa täytyy olla myös lahjoittamistahto. Lahjoittamistahtoa voi olla vaikea määritellä ja sen lähtökohtana pidetään asianosaisten yksimielisyyttä suorituksen vastikkeettomuudesta. (Puronen 2009, 39-40.)

Lahjaa pidetään yksipuolisena oikeustoimena, eikä se täytyäkseen edellytä vastaanottajalta aktiivisia toimia. Vastaanottajalta edellytetään kuitenkin tietoisuutta lahjan saamisesta, jotta hän voi joko hyväksyä tai torjua lahjan. Lahjan torjumisella tarkoitetaan reagointia ennen lahjan haltuunottoa, jolloin katsotaan, ettei lahjoitusta ole syntynyt. Täytyäkseen lahjoitus vaatii joko nimenomaisen tai hiljaisen hyväksynnän. Lahja täyttyy vasta silloin, kun vastaanottaja on sen hyväksynyt. Yksi lahjan tunnusmerkeistä on myös sen varallisuusarvo. Se voi kuitenkin olla vain sellainen saamis-, omistus- tai muu oikeus, jonka lahjan antaja voi luovuttaa. (Puronen 2009, 37-38.)

Lahjaan liittyvä antajan varallisuuden väheneminen ja puolestaan saajan varallisuuden lisääntyminen tarkoittaa käytännössä sitä, että lahjan antaja köyhtyy lahjan arvon verran. Jos oikeuden luovutuksesta saadaan vastike, kyse ei enää ole lahjasta vaan kyseessä on kauppa. Ongelmallisia ovat tilanteet, joissa vastikkeen arvo on selvästi alhaisempi kuin oikeuden tai esineen käypäarvo. (Puronen 2009, 38.)

Vero-oikeudessa korostetaan lahjan poikkeuksellisuutta vastikkeelliseen suoritukseen nähden. Vero-oikeudessa sovelletaan myös laajempaa tulon käsitettä ja luovutustoimia pyritään tulkitsemaan niiden taloudellisten tarkoituserien mukaisesti. Laajalla tulokäsitteellä tarkoitetaan käytännössä sitä, että tulkintatilanteessa lahja katsotaan tuloksi ja siihen sovelletaan lah-

javerotuksen sijaan tuloverotusta. Lopullisen päätöksen verotusmenettelystä tekee verottaja esitetyn näytön perusteella. (Puronen 2009, 40-41.)

Ennakkoperintö

Ennakkoperintö on jäämistöoikeudellinen instituutio, joka vaikuttaa perintöosan ja lakiosan suuruuteen. Ennakkoperintö luetaan lahjaksi, jonka rintaperillinen saa perittävältä jo tämän eläessä. Rintaperillisen saama ennakkoperintö vähennetään tämän saamasta perinnöstä, ellei voida olettaa muuta tarkoitettua. Jos ennakkoperinnönsaaja kuolee ennen perittävää, otetaan ennakkoperintö huomioon sijaisperillisen osaa määriteltäessä. (Kangas 2002, 142-143.)

Perittävä voi ennalta määrätä, ettei annettu lahja ole ennakkoperintöä. Perillisellä ei ole velvollisuutta palauttaa ennakkoperintöä kuolinpesään, jos hän on saanut perintöä enemmän kuin oman perintöosansa verran, ellei perittävä ole muuta määrännyt. Ennakkoperinnön saaja voi kuitenkin joutua suorittamaan lakiosan täydennystä kuolinpesään, jos ennakkoperinnön johdosta muille rintaperillisille ei riitä lakiosaa kuolinpesän varoista. Lakiosan täydennys voidaan maksaa rahana. (Perunkirjoitus.fi, 2010.)

Ennakkoperinnön arvoksi katsotaan ennakkoperinnön antamishetken arvo. Jos taas ennakkoperintöä on saanut muu kuin rintaperillinen vähennetään se muusta perinnöstä vain, jos niin on ennalta määrätty tai voidaan olettaa niin tarkoitettuna olosuhteiden perusteella. Ennakkoperinnöksi ei katsota vanhemmille aiheutuneita kustannuksia lapsen elättämisestä, kasvattamisesta tai kouluttamisesta. Ennakkoperinnön huomioon ottamiselle ei ole säädetty aikaa, kuten lahjalla on kolme vuotta, vaan ennakkoperintö otetaan aina huomioon perintöverotuksessa. Ennakkoperintö on merkittävä perukirjaan. (Kangas 2002, 142; PK 1-5 §; Perunkirjoitus.fi, 2010.)

4 PERINTÖ- JA LAHJAVERO

Suomessa perintö- ja lahjaverovelvollisuudesta säädetään perintö- ja lahjaverolaissa, jonka mukaan henkilö on velvollinen suorittamaan valtiolle veroa saadessaan omaisuutta lahjana, testamentilla tai perintönä sen mukaisesti, kuin laissa säädetään. Perintö- ja lahjaverolaki muuttui 1.1.2008, joten tätä aikaisemmin tapahtuneisiin perintö- tai lahjaveron alaisiin saantoihin sovelletaan aikaisempaa lakia. (PerVL 1 §; Puronen 2009, 70.)

Perintö- ja lahjaverot ovat progressiivisiä veroja. Progressiivisessa verotuksessa veroaste nousee perinnön tai lahjan arvon mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että arvoltaan suuremmasta lahjasta tai perinnöstä joutuu maksamaan enemmän veroa, kuin arvoltaan matalammasta. Veron määrään vaikuttaa saannon arvon lisäksi se, mihin veroluokkaan saaja katsotaan kuuluvan. (Puronen 2009, 73.)

4.1 Perintö- ja lahjaveroluokat ja veroasteikot

Vuoden 2007 loppuun perilliset, testamentin- ja lahjansaajat jaettiin kolmeen eri veroluokkaan perustuen heidän suhteeseensa perittävään. Vuoden 2008 alusta yksi veroluokka poistui ja nykyisin veroluokkia on kaksi. Veroluokkajaon perustana ovat ensisijaisesti perittävän ja perinnön-, lahjan- tai testamentinsaajan keskinäinen sukulaisuus-, adoptio- tai avioliittosuhte. Avioliittoon rinnastetaan rekisteröity parisuhde ja eräissä tapauksissa avosuhteet. Vuoden 2009 alusta astui voimaan, vain 1. veroluokkaa koskeva, lievempi asteikko. Tuolloin 1. veroluokan asteikkoa alennettiin kaikkien saantojen osalta kolme prosenttia. (Puronen 2009, 70 ja 73.)

Ensimmäiseen veroluokkaan katsotaan kuuluvaksi perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevat perilliset (lapset, vanhemmat, isovanhemmat, ottovanhemmat ja lasten jälkeläiset), aviopuolison alenevassa polvessa olevat perilliset (avopuolison lapsi), sekä perinnönjättäjän kihlakumppani, jos tälle annetaan perintökaaren mukaista toimeentuloavustusta. (PerVL 11 §.)

Aviopuolisolla tarkoitetaan leskeä, jonka kanssa perittävä oli avioliitossa kuollessaan. Rekisteröidyssä perisuhteessa olleet parisuhdekumppanit rinnastetaan aviopuolisoihin. Aviopuo-

lisoina ei pidetä entisiä puolisoita tai parisuhdekumppaneita. Puolison saanto voi perustua hänen perintökaaren mukaiseen perillisasemaansa tai hänen hyväkseen tehtyyn testamenttiin. Ottolapset rinnastetaan täysin biologisiin lapsiin veroluokkaa määrättäessä. Lisäksi perintöverotuksessa perinnönjättäjän lapseksi on katsottu lapsi, jonka isyyttä ei ole vahvistettu tai jota ei ole tunnustettu laillisessa järjestyksessä, kunhan muuten on voitu luotettavasti selvittää, että lapsi todella on perittävän biologinen lapsi. Lahjaverotuksessa saajat jaetaan samoin perusteiden kahteen luokkaan. (Puronen 2009, 70-72.)

Verovelvolliset jaetaan perintö- ja lahjaverotuksessa sen mukaan eri veroluokkiin, mitä sukua he ovat perinnönjättäjälle. Perilliset jaetaan kahteen veroluokkaan. (Lindholm 2009b, 56.)

Perintöveroasteikko

1. veroluokka

Verotettava osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20.000 - 40.000	100	7 %
40.000 - 60.000	1.500	10 %
60.000 -	3.500	13 %

Taulukko 1. Ensimmäisen veroluokan perintöveroasteikko (PerVL 14 §.)

Lahjaveroasteikko

1. veroluokka

Verotettava osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4.000 – 17.000	100	7 %
17.000 – 50.000	1.010	10 %
50.000 -	4.310	13 %

Taulukko 2. Ensimmäisen veroluokan lahjaveroasteikko (PerVL 19a §.)

Avopuoliso luetaan yleensä kuuluvaksi 2. veroluokkaan, koska hän ei ole perillinen. Avopuolison saanto voi perustua testamenttiin tai lahjaan. Poikkeuksellisesti avopuolison voidaan katsoa kuuluvan 1. veroluokkaan, jos avopuolisot ovat kuluvana verovuonna eläneet jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliiton omaisissa olosuhteissa avioliittoa solmimatta ja ovat aikaisemmin olleet avioliitossa tai heillä on tai heillä on ollut yhteinen lapsi. Samoja säännöksiä sovelletaan avopuolisoon sekä perinnön että lahjansaajana. (Puronen 2009, 71; TVL 7 §.)

Toiseen veroluokkaan kuuluvat kaikki muut sukulaiset, jotka eivät kuulu 1. veroluokkaan ja vieraat. Toiseen veroluokkaa kuuluvat muun muassa perittävän sisarukset ja sisarpuolet ja heidän jälkeläisensä. Toiseen veroluokkaan kuuluvat myös kaikki aikaisemmin 3. veroluokkaan kuuluneet. (PerVL 11 §; Puronen 2009, 72.)

Perintöveroasteikko

2. veroluokka

Verotettava osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20.000 - 40.000	100	20 %
40.000 - 60.000	4.100	26 %
60.000 -	9.300	32 %

Taulukko 3. Toisen veroluokan perintöveroasteikko (PerVL 14 §.)

Lahjaveroasteikko

2. veroluokka

Verotettava osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4.000 - 17.000	100	20 %
17.000 - 50.000	2.700	26 %
50.000 -	11.280	32 %

Taulukko 4. Toisen veroluokan lahjaveroasteikko (PerVL 19a §.)

4.2 Perintöverovelvollisuus

Jos henkilö saa perintönä tai testamentilla omaisuutta, on hänen suoritettava siitä valtiolle veroa. Perintöveron maksamisvelvollisuus edellyttää, että perittävä, perillinen tai testamentinsaaja asui perittävän kuolinhetkellä Suomessa. Asuminen määrittyy sen mukaan, missä henkilön varsinainen asunto ja koti sijaitsevat. Lisäksi veroa maksetaan sellaisesta perintönä tai testamentilla saadusta Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta ja yhteisön osakkeista tai osuuksista, jos yhteisön varoista yli viisikymmentä prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta. (PerVL 4 §.)

Perillisen ja testamentinsaajan velvollisuus suorittaa perintöveroa alkaa perittävän kuolemastakin. Perillisten osalta vero määrätään siitä omaisuudesta, josta ei ole esitetty kirjallista testamenttia tai todistusta suullisen testamentin tiedoksiannosta tai hyväksymisestä. Omaisuudesta, josta on esitetty testamentti tai todistus, veron maksaa testamentinsaaja. Verovelvollisuus voi alkaa poikkeuksellisesti myöhemminkin. Sellaisesta omaisuudesta, johon perillinen tai testamentinsaaja saa oikeuden myöhemmin kuin perittävän kuollessa tai määrättyjen ehtojen täytyessä, on maksettava veroa vasta, kun omaisuus on saatu. Perintö- ja lahjaverolaissa sanotaan lisäksi, että purkavin ehdoin saadusta omaisuudesta tulee vero suorittaa kohta. (PerVL 5-7 §.)

Perintöveroa ei tarvitse suorittaa perittävän tai hänen perheensä käytössä olleesta tavanomaisesta koti-irtaimistosta, mikäli irtaimiston arvo on alle 4 000 euroa. Lesken oikeus pitää kuolleen puolisonsa jäämistöä jakamattomana hallussaan on perintöverosta vapaa oikeus. (PerVL 8 §.)

Perintöverotus ja vakuutuskorvaukset

Ennen vuotta 1996 kaikki vakuutusosuudet eivät kuuluneet lainkaan verotuksen piiriin. Tämä ei sopinut yhteen verotuksen yhdenmukaisuustavoitteen kanssa. Ongelmallista oli se, että lainsäätäjät oli jättänyt tietyt saannot kokonaan perintöverotuksen ulkopuolelle. Lisäksi useimmissa Euroopan maissa vakuutuskorvaukset katsottiin veronalaiseksi tuloksi tai perintöveron alaiseksi varallisuudeksi. (Ossa 2009, 100.)

Vuoden 1996 alusta perintöverovelvollisuus on ulotettu koskemaan myös kuolemantapauksen johdosta kuolinpesälle tai muulle edunsaajalle maksettavaa korvausta, koska sen katsotaan olevan samanlaista varallisuutta kuin mikä tahansa muukin edunsaajalle tuleva varalli-

suus. Siltä osin kuin vakuutus suorituksen katsotaan olevan veron alaista tuloa, sitä ei perintöveroteta. (Ossa 2009, 100.)

Tuloverolain 36 §:ssä säädetään, että kuolemantapauskorvaus on pykälässä mainituille lähisukulaisille tuloverotuksesta vapaata. Tuloverolain mukaisia lähisukulaisia ovat puoliso, vakuutetun ylenevässä tai alenevassa polvessa olevat perilliset, otto- ja kasvattilapsi, puolison lapsi ja kuolinpesä. Tämä tuloverolain pykälä ei kuitenkaan tee kuolemantapauskorvauksesta verovapaata, vaan sen katsotaan olevan perintöverotuksen alaista. (TVL 36 §; Ossa 2009, 100.)

Kuolemantapauksen johdosta maksettu korvaus ei kuulu vakuutetun kuolinpesän varoihin, jos kyseessä on henkivakuutus, jossa edunsaaja on ennalta määrätty. Edunsaajamääräyksen puuttuessa luetaan korvaus kuuluvaksi kuolinpesän varoihin. Kun edunsaajana on vakuutetun kuolinpesä, jaetaan vakuutuskorvaus pesän osakkaiden kesken perintökaaren ja avioliittolain normien mukaisesti. (Ossa 2009, 101.)

Perintö- ja lahjaverolain mukainen vakuutuskorvaus tai siihen verrattava taloudellinen tuki on perintöverosta vapaata siltä osin kuin jokaisen edunsaajan tai perillisen saama samasta kuolemantapauksesta johtuva vakuutuskorvaus tai muu taloudellinen tuki on alle 35 000 euroa. Vapaaosan ylittävän osan katsotaan olevan perintöverotuksen alaista varallisuutta. Lesken osalta perintöverosta vapaa osa vakuutuskorvauksesta on puolet tai vähintään 35 000 euroa lesken edunsaajamääräyksen nojalla saamien vakuutuskorvausten ja taloudellisen tuen määrästä. Oikeuskäytännössä on katsottu, että leskeä koskevaa säännöstä sovelletaan, kun leski on vakuutuksen edunsaajana sekä tilanteissa, joissa edunsaajana on kuolinpesä, jonka osakas leski on. (PerVL 7a §; Ossa 2009, 101.)

Edunsaajamääräys määrittää sen, kenen hyväksi kuolemantapauskorvaus tulee. Edunsaajamääräys voi olla sekä yleinen että erityinen. Edunsaajamääräys, joka on annettu omaisten, puolison, perillisten tai lasten hyväksi on yleinen. Erityinen edunsaajamääräys eroaa yleisestä siten, että siinä edunsaaja tai saajat on yksilöity nimeltä. Edunsaajaksi nimetyn henkilön perillisillä ei ole sijaantulo-oikeutta, koska edunsaajamääräys raukeaa edunsaajan kuollessa ennen vakuutettua. (Ossa 2009, 103-104.)

Esimerkki 2. Aku ja Iines ovat naimisissa, heillä ei ole perillisiä. Aku kuolee, hänellä ei ole muuta omaisuutta kuin 100.000 euron henkivakuutus. Iines perii Akun. Lahja- ja perintöverolain mukaan lesken osalta perintöverosta vapaa osa vakuutuskorvauksesta on puolet tai vähintään 35 000 euroa, joten Iines maksaa perintöveroa I perintöveroluokan mukaan seuraavasti:

Henkivakuutus	100 000 €
Perintöverosta vapaa osa	50 000 €
Verotettava määrä	50 000 €
Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	1 500 €
Vero alarajan ylimenevästä osasta	1 000 €
Veronmäärä yhteensä	2 500 €

Muuten sama tilanne kuin yllä, mutta Aku ja Iines eivät ole naimisissa, mutta Aku on testamentannut kaiken omaisuutensa Iinekselle ja määrännyt vakuutuskorvauksen edunsaajaksi Iineksen. Koska Iines ja Aku eivät ole naimisissa, heihin ei sovelleta samaa säännöstä kuin yllä, mutta lahja- ja perintöverolain mukaan vakuutuskorvaus on perintöverosta vapaata 35 000 euroon asti, loppuosasta maksetaan perintöveroa normaalisti. Iines maksaa perintöveroa II perintöveroluokan mukaan seuraavasti:

Henkivakuutus	100 000 €
Perintöverosta vapaa osa	35 000 €
Verotettava määrä	65 000 €
Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	9 300 €
Vero alarajan ylimenevästä osasta	1 600 €
Veronmäärä yhteensä	10 900 €

4.3 Lahjaverovelvollisuus

Lain mukaan lahjaveroa on suoritettava silloin, kun omaisuutta siirtyy toiselle lahjana, jos lahjansaaja tai –antaja asui lahjoitushetkellä Suomessa. Asuminen määrittyy sen mukaan, missä henkilön varsinainen asunto ja koti sijaitsevat. Lahjaveroa on suoritettava myös Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta ja yhteisön osakkeista tai osuuksista, jos yhteisön varoista yli viisikymmentä prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta. (PerVL 18 §.)

Lahjaveroa ei suoriteta tavanomaisesta koti-irtaimistosta, jonka arvo on alle 4 000 euroa ja, joka on tarkoitettu lahjansaajan tai tämän perheen henkilökohtaiseen käyttöön. Lahjaverotuksen ulkopuolelle jää myös se mitä, joku on käyttänyt toisen koulutukseen, kasvatukseen ja elatukseen. Myöskään näihin tarkoituksiin annettu ei kuulu lahjaverotuksen piiriin, jos se on annettu siinä muodossa, ettei saaja voi käyttää annettua muihin tarkoituksiin. Lahjoista, joiden arvo on alle 4 000 euroa, ei suoriteta lahjaveroa. Jos lahjansaaja kuitenkin saa samalta lahjanantajalta kolmena perättäisenä vuotena useita lahjoja, joiden arvo ylittää 4 000 euroa, on näistä lahjoista maksettava veroa. Mikäli aikaisemmin saaduista lahjoista on jo maksettu lahjaveroa, tulee se vähentää määrättävästä verosta. Eri lahjanantajilta saadut lahjat verotetaan erikseen. (PerVL 20 § & 19 §.)

Verovelvollisuuden katsotaan alkavan siitä hetkestä, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Haltuunotto tarkoittaa sitä, että oikeusvaikutukset kolmanteen syntyvät. Verovelkasuhde ei synny pelkällä lahjanlupauksella. Lahjanlupaus synnyttää antajalle vain velvollisuuden täyttää antamansa lupaus. (Ossa 2009, 57.)

Alaikäisen saadessa vanhemmiltaan veronalaisen lahjan katsotaan verovelvollisuuden alkavan siitä hetkestä, kun lahjoitus on tehty. Toinen poikkeus ilmenee silloin, kun lahjaan liittyy lykkäävä ehto. Lykkäävä ehto siirtää verovelkasuhteen alkamisen aikaisintaan ajankohtaan, jolloin ehto täyttyy ja omistusoikeus siirtyy lahjanantajalta lahjansaajalle, esimerkiksi ehto, jonka mukaan omistusoikeus siirtyy saajalle vasta kahden vuoden kuluttua lahjoituksesta, siirtää myös lahjaverotuksen toimittamisen kahden vuoden päähän. (Lindholm 2007, 80-81.)

Lahjan- tai ennakkoperinnönsaajan tulee lahjaverotuksen toimittamista varten tehdä lahjaveroilmoitus. Jos lahjasta ei tule suorittaa veroa, ei ilmoitusta tarvitse antaa ellei sitä erikseen

vaadita. Verohallitus on laatinut ja vahvistanut ilmoitusta varten lomakkeen. Lomakkeessa vaadittujen tietojen lisäksi on lahjansaajan annettava muutkin tapeelliset tiedot, jotta verotettava lahja saadaan selville. Lahjaveroilmoitukseen on liitettävä kopio lahja-asiakirjasta. Lahjansaajan tulee toimittaa lahjaveroilmoitus liitteineen kolmen kuukauden kuluessa verovelvollisuuden alkamisesta siihen verotoimistoon, jonka alueella lahjanantaja asui verovelvollisuuden alkaessa. (Lindholm 2007, 81.)

Verosuunnittelussa kannattaa ottaa huomioon elinaikana annetut lahjat, lasketaanko ne lahjaksi vai ovatko ne ennakkoperintöä. Ennakkoperintö otetaan aina huomioon pesän säästöinä, eli ennakkoperintö lisätään pesän varoihin. Ennakkoperintö lisätään aina ensiksi kuolleen puolison varoihin, oli ennakkoperinnön antaja leski tai ensiksi kuollut. Ennakkoperinnöstä maksettu lahjavero vähennetään koko perintöosuudesta määrättävästä verosta. (Lindholm 2009a, 60-61.)

Esimerkki 3. Katsotaan miten avioliitto vaikuttaa lahjaveron suuruuden määräytymiseen puolisoitten välisissä lahjoituksissa.

Aku ja Iines ovat avioliitossa. Aku lahjoittaa Iinekselle 10 000 euron arvoisen taulun. Iines maksaa lahjasta lahjaveroa 1. lahjaveroluokan mukaan seuraavasti:

Verotettava määrä	10 000 €
Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	100 €
Vero alarajan ylimenevästä osasta	420 €
Veronmäärä yhteensä	520 €

Aku ja Iines ovat avioliitossa. Aku lahjoittaa Iinekselle 10 000 euron arvoisen taulun. Iines maksaa lahjasta lahjaveroa 2. lahjaveroluokan mukaan seuraavasti:

Verotettava määrä	10 000 €
Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	100 €
Vero alarajan ylimenevästä osasta	1 200 €
Veronmäärä yhteensä	1 300 €

Lahjaverotus ja vakuutukset

Lahjaverovelvollisuuden katsotaan koskevan myös edunsaajamääräyksen nojalla saatuja vastikkeettomia vakuutuskorvauksia. Lahjaverotuksessa on, kuten perintöverotuksessakin, vapaa osa. Vakuutuskorvauksista täytyy suorittaa lahjaveroa, kun kolmen vuoden aikana korvausten yhteismäärä ylittää 8 500 euroa. Jos vakuutuskorvaus katsotaan edunsaajan verotettavaksi tuloksi, sitä ei lahjaveroteta. (Ossa 2009, 64.)

Vakuutuksien osalta lahjaverovelan syntymiseen pätevät samat säännökset kuin muihinkin lahjoihin. Tämä tarkoittaa sitä, että lahjaverovelka syntyy vakuutustapahtuman sattuessa. Pelkkä edunsaajamääräys ei vielä synnytä lahjaverovelvollisuutta. (Ossa 2009, 65.)

Korkein oikeus on ottanut päätöksessään sellaisen kannan, että henkivakuutuksen edunsaajamääräyksen, joka koskee vakuutuksen ottajan omaisia, voidaan katsoa tarkoittavan myös

avopuolisoa. Tapauksessa oli kysymys siitä, voidaanko katsoa vakuutuksenottajan tarkoittaneen avopuolionsa vakuutuksen edunsaajaksi, vaikka omaisilla tarkoitetaan vakuutusopimuslain 50 §: n mukaisesti vakuutuksenottajan puolisoa ja perintökaaren mukaisia perillisiä.

KKO 2004:40

Selekta-sijoitus-henkivakuutusopimuksessa oli edunsaajiksi merkitty vakuutuksenottajan omaiset. Korkeimman oikeuden tuomiossa mainitut seikat huomioon ottaen edunsaajamääräystä tulkittiin siten, että se oli voimassa vakuutuksenottajan avopuolison hyväksi. (Ään.)

Varallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa

Perintö- ja lahjavero määrätään jokaiselle lahjan- tai perinnönsaajalle erikseen heidän saamansa perintöosuuden tai lahjan arvon mukaan. Jotta kaikkien perinnön- tai lahjansaajien asema olisi yhdenmukainen, on varallisuusesineet arvioitava samoin perustein. Perintö- ja lahjaverotuksessa arvostuksen tasona käytetään käyvän arvon tasoa, joka omaisuudella on verovelvollisuuden alkaessa. Tämä tarkoittaa, että perintöverotuksessa varat ja velat on arvostettava käypään arvoonsa ja vastaavasti lahjaverotuksessa lahja on arvostettava samoin perustein käypään arvoonsa. Perintö- ja lahjaverolain mukaisesti käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa. Varallisuuden arvostaminen on verotuksen kannalta merkityksellistä, sillä arvostuksella on välitön vaikutus maksettavaksi tuleviin veroihin. (Puronen 2009, 51-52; PerVL 9 §.)

Käytännössä perintö- ja lahjaverotuksessa varallisuuden käyvän arvon määrittäminen voi olla ongelmallista. Myös todennäköisen luovutushinnan käsite saattaa jäädä hyvinkin epäselväksi, koska on hyvin yleistä, ettei mitään konkreettista luovutusta tapahdu, jolloin luovutushintakaan ei ole. Usein varallisuuden arvoa arvioitaessa on käytettävä niin sanottuja vertailuarvoja. Vertailuarvoilla tarkoitetaan arvioitavana olevaan varallisuuteen rinnastettavan varallisuuden luovutusarvoja. (Puronen 2009, 55-56.)

Jos verottaja on verovelvollisen mielestä vahvistanut omaisuudelle liian suuren arvon, on verovelvollisella todistustaakka verottajan yliarviosta. Verovelvollisen on siis todistettavasti perusteltava väitteensä, sillä perustelematon väite ei johda muutokseen. (Puronen 2009, 57.)

Velvoitteet arvostetaan myös käypään arvoonsa varojen, velkojen ja lahjojen tavoin. Velvoitteen arvoa selvitettyä sille pyritään laskeman edun todellinen vuotuisarvo. Vuosituottoa laskettaessa otetaan yleensä huomioon täydet vuodet. (Puronen 2009, 67.)

Perintö- ja lahjaveron vanhentuminen

Perintö- ja lahjaverolaissa ei ole erikseen säädetty perintö- tai lahjaveron vanhentumisesta. Oikeuskäytännössä on katsottu, että abstraktiset lahja- ja perintöverot vanhenevat kymmenessä vuodessa verovelan syntymisestä. Abstraktisilla lahja- ja perintöverovelkoilla tarkoitetaan niitä verovelkoja, jotka syntyvät sillä hetkellä, kun lahjoitus tai perintö saadaan. Verotusasia on käsiteltävä loppuun kymmenen vuoden kuluessa tai verovelka vanhentuu. On katsottu, että lahjaverovelalliselle lähetetty kehoitus lahjaveroilmoituksen lähettämiseen katkaisee tämän kymmenen vuoden vanhentumisajan. (Ossa 2009, 79.)

Kun verotoimisto määrää veron ja maksuun panee veron, todettuaan veronalaisen saannon tapahtuneen, syntyvät konkreettiset perintö- ja lahjaverovelat. Toisin kuin abstraktien lahja- ja perintöverovelkojen vanhentumisaikoja konkreettisten verovelkojen vanhentumisaikoja säädellään laissa verojen ja maksujen täytäntöönpanosta. Julkinen saatava, joita myös perintö- ja lahjaverot ovat, vanhentuvat viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona lahja- tai perintövero on määrätty tai pantu maksuun. Muussa tapauksessa julkinen saatava vanhentuu sitä seuranneen vuoden alusta, jona saatava on erääntynyt. (Ossa 2009, 79; Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 15.6.2007/706.)

4.4 Verosuunnittelu

Verosuunnittelulla voidaan vaikuttaa merkittävästi perintöveron määrään. Seuraavaksi käsitellään muutamaa verosuunnittelun keinoa. Lähempään tarkasteluun otetaan lahjan pilkkominen, oikeuksien pidättäminen lahjoitukseen sekä puoliso vähennys. Verosuunnittelun aloittaminen henkilön eläessä mahdollistaa parhaan lopputuloksen.

Lahjan pilkkominen verosuunnittelun keinona

Lahjan antamisesta koituvia veroseuraamuksia voi ennakoida verosuunnittelun keinoja hyväksi käyttäen. Lahjaveron määrä kasvaa suhteellisesti lahjan arvon kasvaessa, joten lahjan pilkkominen useammiksi lahjoiksi pienentää lahjoituksesta koituvaa lahjaveron määrää. Suurin hyöty saadaan silloin, kun lahja pilkkotaan useiksi pienemmiksi lahjoiksi, joiden saajina ovat ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat henkilöt. (Puronen 2009, 137.)

Lahja voidaan pilkkoa useammaksi pienemmäksi lahjaksi kolmella eri tavalla. Ensimmäinen tapa on pilkkoa lahja siten, että samaan intressipiiriin kuuluvia saajia lisätään. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yksi iso lahja, joka on aiottu lahjoittaa yhdelle henkilölle, lahjoitetaan useammalle samaan intressipiiriin kuuluvalle. Esimerkiksi äiti, joka on aikonut lahjoittaa 100 000 € ainoalle pojalleen, jolla on kaksi lasta lahjoittaakin 80 000 € pojalleen ja kummallekin lapsenlapselleen 10 000 €. (Puronen 2009, 138.)

Lahjavero määrätään antajan ja saajan välisestä lahjasta tai lahjoista, jos antajia on useampia, lahjoja ei voida laskea yhteen. Ei edes sellaisessa tapauksessa, jossa yksi lahja pilkottaisiin kahdeksi siten, että antajina olevat aviopuolisot antavat kumpikin oman lahjansa. Lahjanantajien lukumäärää ei voida kuitenkaan lisätä rajoituksetta. Pitää muistaa, että lahjanantajan on pääsääntöisesti oltava esineen omistaja, jotta hänellä on oikeus lahjoittaa esine. (Puronen 2009, 139.)

Verosuunnittelussa lahjan pilkkomisen osalta kolmas keino on pilkkoa lahja pienemmiksi lahjoiksi ja ajoittaa niiden antaminen siten, ettei niitä voida enää laskea yhteen. Tämä tarkoittaa sitä, että lahjoitusten välissä on oltava kolmen vuoden tauko, sillä kolmen vuoden aikana saman antajan samalle saajalle antamat lahjat lasketaan yhteen ja lahjavero määrätään lahjojen yhteenlasketun arvon mukaan. Verosuunnittelun kannalta edullisimpaan tulokseen päästään yhdistelemällä sopivasti näitä kaikkia keinoja olosuhteiden sallimalla tavalla. (Puronen 2009, 139.)

Verosuunnittelussa kannattaa ottaa huomioon alle 4 000 euron lahjat. Kuka tahansa, saa antaa kenelle tahansa alle 4000 euron lahjan ilman veroseuraamuksia. Alle 4 000 euron lahja saa olla rahaa, irtainta tai kiinteää omaisuutta. (Lindholm 2009a, 34-35.)

Esimerkki 4. Vanhemmat lahjoittavat lapselleen 11 000 euroa vuonna 2009. Tällöin lahjoitetusta 11 000 eurosta lapselle määräytyy lahjaveroa maksettavaksi 590 euroa. Verotuksellisesti lahja olisi ollut edullisempi antaa, jos se olisi pilkottu alle 4 000 euron osiin, jotka olisi lahjoitettu kolmen vuoden välein.

Oikeuksien pidättäminen lahjoitukseen

Verosuunnittelussa kannattaa ottaa huomioon myös lahjanantajan mahdollisuus pidättää itselleen tai kolmannelle jokin toistuvaisuonteinen etu. Tämä tarkoittaa sitä, että lahjanantaja antaa omaisuutta lahjana, mutta pidättää itselleen tiettyjä oikeuksia antamaansa lahjaan, esimerkiksi hallintaoikeuden kiinteistöön. Lahjan arvosta voidaan vähentää lahjanantajan pidättämä toistuvaisuus, joka on verovapaa. Perintö- ja lahjaverolain mukaan sekä määräaikaisten että elinikäisten nautintaoikeudet, eläkkeet ja muut toistuvaisuudet ovat lahjaverotuksessa verovapaita. (Puronen 2009, 134-136; PerVL 2§.)

Hallintaoikeuden pidättäminen voi kuitenkin johtaa taloudellisesti liian raskaaseen tilanteeseen lahjansaajan kannalta. Kun lahjanantaja pidättää hallintaoikeuden jakautuvat omistus- ja hallintaoikeudet eri ihmisille. Lahjansaaja joutuu maksamaan lahjasta lahjaveroa, mikä tulee huomioida verosuunnittelussa. Voi hyvinkin olla, että lahjansaajalle koituu lahjanantajan elinajan aikana lahjasta enemmän kuluja kuin tuottoa, jos antaja pidättää hallintaoikeuden itsellään. (Puronen 2009, 135.)

Kun aviopari lahjoittaa omaisuutta, kannattaa heidän pidättää hallintaoikeus molemmille. Vaikka toinen puolisoista kuolisikin, toisen puolison hallintaoikeus säilyy, eikä veroseuraamuksia synny eloonjääneelle puolisolle. (Puronen 2009, 135.)

Puolisovähennys

Perintöverotuksessa perinnönjättäjän aviopuoliso on perintö- ja lahjaverolain nojalla oikeutettu puoliso vähennykseen. Samaan puoliso vähennykseen ovat oikeutettuja rekisteröidyn parisuhteen osapuolet. Avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen suosiminen perintöverotuksessa tulee hyvin näkyviin puoliso vähennyksen kohdalla, sillä avoliitossa eläneet eivät pääsääntöisesti ole oikeutettuja puoliso vähennykseen. (PerVL 12 §.)

Puolisovähennyksen mukaisesti perittävän puoliso saa vähentää perintöveronalaisesta perintöosuudestaan 60 000 euroa ennen perintöveron määräämistä. Puolisovähennyksen tekeminen edellyttää, että leski on perillisasemassa tai puolison saannon tulee perustua testamenttiin. Jos puolisoilla ei ole lapsia, jotka olisivat perittävän rintaperillisiä, perii leski kuolleen puolisonsa, toisin kuin avoliitossa. Myös puolison osituksessa tasinkona saama omaisuus on verovapaata. (Puronen 2009, 172-173.)

Esimerkki 5. Paavo oli kuollessaan rekisteröidyssä parisuhteessa Pertin kanssa, kummallakaan heistä ei ollut jälkeläisiä. Paavolla oli omaisuutta 100 000 euroa ja velkaa 20 000 euroa. Pertillä oli omaisuutta 70 000 euroa ja velkaa 10 000 euroa.

	Paavo	Pertti
Varat	100 000 €	70 000 €
Velat	20 000 €	10 000 €
Säästö	80 000 €	60 000 €
Säästö yhteensä 140.000:2		
Tasinko	-10 000 €	+10 000 €
Avio-osa	70 000 €	70 000 €
Perintöosa	70 000 €	

Pertti saa avio-oikeuden nojalla tasinkoa 10.000 euroa, josta ei tarvitse maksaa perintöveroa. Perintöosasta Pertti maksaa veroa 1. perintöveroluokan mukaan, puolisovähennyksen jälkeen. Eli:

Perintöosa	70.000 €
Puolisovähennys	60.000 €
Verotettava määrä	10.000 €

Pertin ei tarvitse maksaa perintöveroa, koska verotettava määrä jää alle 20.000 euron.

Esimerkki 6. Paavo oli kuollessaan rekisteröimättömässä parisuhteessa Pertin kanssa, kummallakaan heistä ei ollut jälkeläisiä. Paavolla oli omaisuutta 100 000 euroa ja velkaa 20 000 euroa. Pertillä oli omaisuutta 70 000 euroa ja velkaa 10 000 euroa. Paavo oli testamentannut koko omaisuutensa Pertille.

	Paavo	Pertti
Varat	100 000 €	70 000 €
Velat	20 000 €	10 000 €
Säästö	80 000 €	60 000 €
Perintöosa	80 000 €	

Rekisteröimättömässä parisuhteessa eläneihin ei sovelleta avioliittolain tasinkoa koskevaa säännöstä. Pertti ei ole myöskään oikeutettu puoliso vähennykseen. Pertti maksaa perintöveroa testamentilla saadusta omaisuudesta 2. perintöveroluokan mukaan seuraavasti:

Verotettava määrä	80.000 €
Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	9.300 €
Vero alarajan ylimenevästä osasta	6.400 €
Veron määrä yhteensä	15.700 €

Ikäkertoimet

Kuten edellä on kerrottu, lahjanantaja voi pidättää hallintaoikeuden lahjoitettavaan omaisuuteen itsellään ja lahjoittaa omistusoikeuden. Tämä alentaa lahjansaajalle tulevaa lahjaveroa. Jos hallintaoikeus lahjoitetaan eliniäksi, lasketaan hallintaoikeuden arvo kertomalla edusta saatava vuotuisen tulon määrä hallintaoikeuden haltijan ikäkertoimella. Ikäkertoimista säädetään perintö- ja lahjaverolaissa. (Veronmaksajain Keskusliitto ry 2008; Puronen 2009, 68.)

Taulukosta näkee, että ikäkerroin on sitä suurempi mitä nuorempi edunsaaja on. Edunsaajan ollessa 83-vuotias ikäkerroin on 4, kun taas 33-vuotiaan edunsaajan ikäkerroin on 12. Jos edunsaajina ovat aviopuolisot tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävät parisuhdekumppanit, kerroin määrätään suhteen nuoremman osapuolen iän perusteella. (Puronen 2009, 68.)

Ikäkertoimet

Verovelvollisen ikä	Luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan
alle 44 vuotta	12
44-52 vuotta	11
53-58 vuotta	10
59-63 vuotta	9
64-68 vuotta	8
69-72 vuotta	7
73-76 vuotta	6
77-81 vuotta	5
82-86 vuotta	4
87-91 vuotta	3
92 vuotta tai enemmän	2

Taulukko 5. Ikäkertoimet (Puronen 2009)

Esimerkki 7. Aku oli tehnyt omistusoikeustestamentin serkkunsa Hannun hyväksi. Testamentin kohteena on kesämökki, joka on arvoltaan 100 000 euroa. Hannu maksaa kesämökistä perintöveroa 2. perintöveroluokan mukaan seuraavasti:

Perintöosa	100 000 €
Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	9 300 €
Vero alarajan ylimenevästä osasta	12 800 €
Veronmäärä yhteensä	22 100 €

Sama tilanne, kuin yllä eli Aku oli tehnyt omistusoikeustestamentin Hannun hyväksi, mutta pidättänyt elinikäisen käyttöoikeuden veljellensä Roopelle, joka on 68-vuotias.

$$100\,000\text{ €} \times 3\% = 3\,000\text{ €}$$

$$3\,000\text{ €} \times 8 = 24\,000\text{ €}$$

$$100\,000\text{ €} - 24\,000\text{ €} = 76\,000\text{ €}$$

Hannu maksaa perintöveroa 76 000 € eurosta seuraavasti:

Perintöosa	76 000 €
Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla	9 300 €
Vero alarajan ylimenevästä osasta	5 120 €
Veronmäärä yhteensä	14 420 €

5 SUKUNIMEN MÄÄRÄYTYMINEN PARISUHTEISSA

Nimilaissa säädetään sekä etu- että sukunimistä. Parisuhteen muoto vaikuttaa myös siihen, millaisia oikeuksia osapuolilla on vaikuttaa sukunimiinsä. Seuraavaksi tarkastellaan parisuhteen muodon vaikutusta osapuolten sukunimiin.

5.1 Avioliitto ja sukunimi

Puolisoiden sukunimistä säädetään nimilaissa. Nimilain lähtökohtana on, että jokaisella tulee olla sukunimi. Aviopuolisot voivat nimilain mukaan avioliittoon mennessään yhdessä päättää ottavatko he yhteisen sukunimen. Puolisot voivat säilyttää kumpikin oman sukunimensä, ottaa kaksoisnimen tai kokonaan uuden sukunimen. (NimiL 1 §, 7 §, 8 § & 10 §.)

Yhteinen sukunimi

Avioliittoon mennessään puolisot voivat yhdessä päättää ottavatko he yhteisen sukunimen. Yhteiseksi sukunimeksi puolisot voivat valita sukunimen, joka jommallakummalla puolisoista oli viimeksi naimattomana ollessaan. Myös alaikäisellä, joka aikoo solmia avioliiton, on oikeus päättää itse sukunimestään. Suuressa osassa solmituista avioliitoista puolisot ottavat yhteiseksi sukunimeksi miehen sukunimen. (Kangas 1998, 75-76.)

Puolisoiden sukunimen määräytymistä koskevat säännökset perustuvat pääosin valinnanvapauden periaatteelle. Puolisot voivat valita ottavatko he miehen sukunimen vai naisen sukunimen. Puolisot eivät kuitenkaan voi ottaa sellaista sukunimeä, jonka toinen puolisoista on saanut aikaisemman avioliiton perusteella. (Kangas 1998, 76.)

Sukunimi, jonka toinen puolisoista on saanut edellisen avioliiton perusteella, on mahdollista saada puolisoiden yhteiseksi sukunimeksi hakemusteitse. Avioliittoon mennessään puolisoiden tulee säilyttää omat sukunimensä ja myöhemmin toinen puolisoista voi hakemusteitse muuttaa sukunimensä sellaiseksi, jonka toinen puoliso on saanut aikaisemmin avioliiton perusteella. Hakemus edellyttää toisen puolison suostumusta, joten sukunimeä hakeva puoliso ei voi tehdä päätöstä yksin. (Kangas 1998, 77-78.)

Nimilain 7 §:n mukaan vihkiäjän tulee tiedustella avioliittoon aikovilta aikovat he ottaa yhteisen sukunimen. Sukunimi valinta tulee ilmoittaa ennen vihkimistä vihkiäjälle. Kankaan mukaan (1998, 78) edellä mainittu pykälä sisältää piilokehotuksen yhteisen nimen ottamiseksi, koska vihkiäjän tulee nimenomaan tiedustella puolisoilta ottavatko he yhteisen sukunimen eikä päinvastaisesti haluavatko puoliset säilyttää omat sukunimensä. (NimiL 7 §.)

Esimerkki 8. Maija Virtanen solmii avioliiton Lasse Lahden kanssa ja ottaa sukunimekseen Lahti. Avioliiton purkauduttua Maija vaihtaa sukunimekseen uuden sukunimen Virtalahti. Maija solmii uuden avioliiton Ville Korhosen kanssa, joten he voivat valita yhteiseksi sukunimekseen Virtasen, Korhosen tai Virtalahden.

Kaksoisnimi

Nimilaisissa säädetään myös mahdollisuudesta ottaa avioliiton solmimisen myötä sukunimeksi kaksoisnimi. Sen puolison, jonka sukunimi tulee vaihtumaan avioliiton solmimisen myötä, tulee halutessaan ilmoittaa vihkiäjälle ottavansa yhteisen sukunimen edellä henkilökohtaiseen käyttöönsä sen sukunimen, joka puolisolalla oli viimeksi naimattomana ollessaan tai joka hänellä oli avioliittoon mennessään. (Kangas 1998, 80.)

Mikäli puolisoista toinen haluaa ottaa käyttöönsä kaksoisnimen, tulee puolisoitten tehdä ensin yhdessä päätös yhteisen sukunimen käyttöönotosta. Tämän jälkeen se puoliso, jonka sukunimi muuttuu avioliiton johdosta voi tehdä yksin päätöksen kaksoisnimen ottamisesta. Avioliittoa solmittaessa ei kuitenkaan ole mahdollista, että kumpikin puolisoista ottaisi toistensa sukunimien edellä käyttöönsä omat sukunimensä. (Kangas 1998, 81.)

Nimilainsäädäntö kohtelee sukupuolia tasavertaisesti, koska kaksoisnimen voi ottaa käyttöönsä mies tai nainen. Kihlakumppanin, jonka sukunimeä ei valita puolisoitten yhteiseksi sukunimeksi, tulee ilmoittaa vihkiäjälle nimivalinnastaan ennen vihkimistä, jotta väestörekisterinpitäjä voi tehdä muutoksen väestötietojärjestelmään. (Kangas 1998, 81 ja 83.)

Esimerkki 9. Maija Virtanen solmii avioliiton Lasse Lahden kanssa. Maija ja Lasse päättävät ottaa yhteiseksi sukunimekseen Virtanen ja ilmoittavat tästä vihkiäjälle viranomaiselle ennen vihkimistä. Tämän ilmoituksen jälkeen, mutta kuitenkin ennen vihkimistä Lasse ilmoittaa

ottavansa henkilökohtaiseen käyttöönsä oman sukunimensä Lahti yhteisen sukunimen edellä. Puolisoiden nimet ovat vihkimisen jälkeen Maija Virtanen ja Lasse Lahti-Virtanen.

Nimilaissa edellytetään, että henkilökohtaiseen käyttöön otetun sukunimen tulee edeltää puolisoiden yhteistä sukunimeä. Vakiintuneen käytännön mukaan kaksoisnimien välissä käytetään väliviivaa erottamaan nimet toisistaan. Nimilaissa ei kuitenkaan ole nimenomaista määräystä siitä, että kaksoisniminen välissä tulisi käyttää väliviivaa. (Kangas 1998, 83.)

Puoliso, jonka sukunimi on muuttunut avioliiton solmimisen myötä voi vielä myöhemmäsäkin vaiheessa avioliittoa ottaa käyttöönsä kaksoisnimen ilmoitusmenettelyssä. Henkilökohtaiseen käyttöönsä puoliso voi ottaa tyttönimensä tai sukunimen, joka hänellä oli avioliittoon mennessään. Kaksoisnimeä koskevan muutoksen voi kuitenkin tehdä vain kerran avioliiton aikana ilmoitusmenettelyssä. Ilmoitus tehdään sille maistraatille, jonka toimialueella puolison kotikunta tai väestökirjanpitokunta sijaitsee. Jos puolison sukunimi ei ole muuttunut avioliiton solmimisen johdosta, voi puoliso saada kaksoisnimen käyttöönsä vain hakemusteitse. (Kangas 1998, 87-88.)

Nimenmuutosprosessissa puoliso voi pätevästi luopua käyttöön ottamastaan kaksoisnimestä. Kuitenkin puoliso voi tehdä kerran avioliiton aikana kaksoisnimeä koskevan muutoksen ilmoitusmenettelyssä. Puoliso, joka on ilmoittanut vihkijälle ottavansa henkilökohtaiseen käyttöönsä yhteisen sukunimen edellä oman sukunimensä voi luopua henkilökohtaiseen käyttöönsä ottamastaan sukunimestä ilmoittamalla tästä kotikuntansa tai väestökirjanpitokuntansa maistraatille. Jos puoliso on jo käyttänyt ilmoitusmenettelyä, voi hän jatkossa muuttaa sukunimeään hakemusteitse. Samoin on silloin, kun avioliitto päättyy. Kaksoisnimi tulee tällöin muuttaa hakemusteitse. (Kangas 1998, 89.)

Puolisolla on mahdollisuus saada kaksoisnimi käyttöönsä myös avioliiton päättyttyä. Avioliiton päättyttyä voi entinen puoliso saada hakemusteitse käyttöönsä kaksoisnimen, jos puolisot ottivat avioliittoon mennessään yhteisen sukunimen. (Kangas 1998, 92.)

Uusi sukunimi kahdesta sukunimestä

Aviopuolisot voivat ottaa käyttöönsä avioliittoon mennessään heidän aikaisemmista sukunimistään muodostetun sukunimen. Tämän tyyppisen sukunimen haluavat tavallisimmin puolisot, jotka haluavat säilyttää kumpikin osan omasta sukunimestään. (Kangas 1998, 93.)

Esimerkki 10. Maija Virta ja Lasse Lahti solmivat avioliiton. Puolisot ovat päättäneet ottaa yhteiseksi sukunimeksi heidän aikaisemmista sukunimistään muodostetun sukunimen. Heidän yhteiseksi sukunimekseen voitiin muodostaa Virtalahti käyttäen kummankin aikaisempaa sukunimeä.

Uuden sukunimen muodostamisessa ei ole pakko käyttää kummankin puolison aikaisempaa sukunimeä. Uusi sukunimi voidaan muodostaa toisen puolison sukunimestä ja muusta siihen lisätystä sukunimestä. (Kangas 1998, 93.)

Esimerkki 11. Maija Virta ja Lasse Korhonen solmivat avioliiton. He päättivät ottaa uudeksi yhteiseksi sukunimekseen Virtalahti, joka voitiin muodostaa Maijan sukunimestä Virta ja siihen lisätystä nimestä Lahti.

Uuden sukunimen tulee täyttää nimilaissa sille asetetut vaatimukset. Uuden sukunimen muodostaminen kahdesta vanhasta sukunimestä edellyttää hakemusmenettelyä. Nimiviranomaiset päättävät uuden sukunimen sopivuudesta nimijärjestelmään. (Kangas 1998, 93.)

Erilliset sukunimet

Jos puolisot eivät ole avioliittoa solmiessaan päättäneet ottaa yhteistä sukunimeä, kumpikin puolisoista säilyttää sukunimen, joka hänellä oli avioliittoon mennessään. Ennen 1.1.1986 solmituissa avioliitoissa vaimolla on oikeus muuttaa sukunimensä avioliiton aikana ilmoitusmenettelyssä sukunimeksi, joka hänellä oli avioliittoon mennessään. (Nimi 8 §; Maistraatit, 2010.)

Esimerkki 12. Maija Virtanen ja Lasse Lahti solmivat avioliiton. Puolisot eivät ole päättäneet ottaa yhteistä sukunimeä, joten kumpikin säilyttää sukunimen, joka hänellä oli ennen avioliittoa. Vihkimisen jälkeen puolisoitten nimet ovat Maija Virtanen ja Lasse Lahti.

Lapsen sukunimi ja vanhempien avioliitto

Lapsen sukunimen määräytymisestä säädetään nimilaisissa. Jos lapsen vanhemmat ovat solmineet avioliiton ja heillä on yhteinen sukunimi, saa lapsi syntyessään vanhempiensa sukunimen. Tilanteessa, jossa lapsen vanhemmat ovat avioliitossa, mutta heillä on eri sukunimet, päättävät lapsen vanhemmat lapsen huoltajina kumman vanhemman sukunimen lapsi saa. Jos lapsen vanhemmilla on yhteisessä huollossaan yhteinen alaikäinen lapsi, saa nuorempi lapsi saman sukunimen kuin hänen sisaruksellaankin on. (Salminen 2008, 51.)

Lapsi saa äidin sukunimen silloin, kun vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen siitä kumman vanhemman sukunimi lapselle annetaan. Lapsen sukunimen määräytymistä pohdittaessa tulee ottaa huomioon myös lapsen oma mielipide asiasta. Vaikka lähtökohtana on, että lapsen huoltajan tehtäviin kuuluu lapsen sukunimen päättäminen, voi 12-vuotias lapsi estää itse sukunimensä muuttamisen. (Salminen 2008, 51.)

Nimilain mukaan tuomioistuimen vahvistettua alaikäisen lapsen lapseksiottamisen, lapsi saa ottovanhempiensa sukunimen, jos vanhemmilla on yhteinen sukunimi. Jos ottovanhemmilla on eri sukunimet saa lapsi sen ottovanhemman sukunimen, jonka ottovanhemmat ilmoittavat tuomioistuimelle. Jos ottovanhemmilla kuitenkin on yhteisessä huollossaan yhteinen alaikäinen lapsi, saa ottolapsi saman sukunimen. (NimiL 3 §.)

5.2 Avioliiton päättyminen ja sukunimi

Avioliitto voi päättyä puolison kuolemaan tai avioeroon. Avioliiton päättyessä avioeroon on hyvin tavallista, että puoliso, jonka sukunimi on muuttunut avioliiton solmimisen myötä, haluaa ottaa käyttönsä sukunimen, joka hänellä oli avioliittoon mennessään. Avioliiton päättyessä puolestaan puolison kuolemaan tilanne voi olla hyvin päinvastainen. (Kangas 1998, 99-100.)

Avioliiton päättyessä ei eronneella puolisollla ole velvollisuutta luopua entiseltä puolisolta saamastaan sukunimestä. Puoliso saa itse päättää haluaako luopua sukunimestään eikä entisellä puolisollla tai tämän sukulaisilla ole oikeutta vaatia häntä luopumaan avioliiton kautta

saamastaan sukunimestä. Jos puoliso haluaa luopua saamastaan sukunimestä hän voi tehdä sen kirjallisella ilmoituksella kotikuntansa tai väestökirjanpitokuntansa maistraattiin. Nimenmuutosilmoitus voidaan tehdä tällöin vasta sitten, kun avioero on saanut lainvoiman. Asumusero tai päätös puolisoitten yhteiselämän lopettamisesta ei anna puolisolle oikeutta muuttaa sukunimeään ilmoituksella, vaikka avioero olisi vireillä. Sama ilmoituksenvarainen luopuminen avioliiton kautta saadusta sukunimestä koskee myös kaksoisnimeä. (Kangas 1998, 100-101; NimiL 9 §.)

5.3 Avopuolisoiden ja kihlakumppaneiden sukunimet

Avopuolisilla ei ole samanlaista oikeutta muuttaa toisen avopuolison sukunimeä yhteiseksi sukunimeksi. Avopuolisilla voi olla sama sukunimi nimiseuraannon johdosta. Jos toisella avopuolisolla olisi muulla perusteella oikeus samaan sukunimeen, joka on hänen avopuolisonsa sukunimi, avopuolisot voivat saada käyttöönsä saman sukunimen. (Kangas 1998, 104-105.)

Esimerkki 13. Maija Virtanen ja Lasse Lahti elävät avoliitossa. Maijan äiti on omaa sukuaan Lahti. Maija vaihtaa sukunimekseen Lahti. Lopputuloksena sekä Maijan että Lassen sukunimi on Lahti. Maijalla on tällöin muulla perusteella, kuin avoliiton nojalla, oikeus saada käyttöönsä sukunimi Lahti.

Kihlakumppanit rinnastetaan sukunimen muutostilanteissa avopuolisoihin. Vaikka kihlaus on lupaus avioliitosta, kihlakumppanit eivät voi perustaa nimiratkaisuaan kihlaukselle. Saadaksesen yhteisen sukunimen heidän on pääsäännön mukaan solmittava avioliitto. (Kangas 1998, 107.)

Lapsen sukunimi ja vanhempien avoliitto

Lapsi saa lähtökohtaisesti äitinsä sukunimen, kun hän ei synny avioliittoperheeseen. Jos vanhempien yhteishuolto ja isyys on ehditty vahvistaa ennen kuin väestökirjanpitoon on ilmoitettu lapsen sukunimi, päättävät vanhemmat yhdessä lapsen huoltajina kumman vanhemman sukunimen lapsi saa. Kun isyys on vahvistettu, voi lapsen äiti yksinhuoltajaksikin jäädessään valita lapselleen myös tämän isän sukunimen. (Salminen 2008, 51.)

Jos lapsen sukunimi on jo ilmoitettu ja merkitty väestökirjanpitoon ja isyys sekä vanhempien yhteishuolto vahvistetaan vasta tämän jälkeen, on huoltajilla mahdollisuus muuttaa ilmoituksenvaraisesti lapsen sukunimi isän sukunimeksi. Vaikka lapsen vanhemmat eivät olisi yhdessä lapsen huoltajia, on huoltajalla tai huoltajilla oikeus muuttaa lapsen sukunimi isän sukunimeksi isyyden vahvistamisen jälkeen. (Salminen 2008, 51.)

5.4 Sukunimet rekisteröidyssä ja rekisteröimättömässä parisuhteessa

Laissa rekisteröidystä parisuhteesta säädetään, ettei rekisteröityyn parisuhteeseen sovelleta nimilain säännöksiä puolison sukunimestä. Parisuhteen rekisteröinnillä ei ole vaikutusta osapuolten sukunimiin vaan kumpikin säilyttää oman sukunimensä. (RPL 9 §; Oikeusministeriö, 2010.)

Rekisteröidyn parisuhteen osapuolilla on mahdollisuus saada käyttöönsä sama sukunimi hallinnollisessa menettelyssä. Kyseessä ei ole nimilain tarkoittama puolisoitten yhteinen sukunimi. Käytännössä osapuolten tulee tehdä hakemus maistraatille, joka ratkaisee asian. Hakemus voidaan hyväksyä vain, jos nimilain yleiset säännökset nimen muuttamisen perusteista täyttyvät. (Gottberg 2007, 9.)

Maistraatti perustaa ratkaisunsa nimilain 10.1 §:n 3 kohtaan käsitellessään parisuhteen sukunimen muutoshakemuksia. ”Sukunimi voidaan muuttaa uudeksi sukunimeksi, jos hakija selvittää, että uuden sukunimen ottamista on muuttuneiden olosuhteiden tai muiden erityisten seikkojen johdosta pidettävä perusteltuna.” (NimiL 10 §). Maistraatti pyytää hakemuksen johdosta lausunnon nimilautakunnalta. Nimilautakunta on pääsääntöisesti puoltanut tällaisia hakemuksia.

Kuten avoliitossa elävillä myös rekisteröimättömässä parisuhteessa elävillä voi olla sama sukunimi vain nimiseuraannon kautta. Rekisteröimätön parisuhde ei oikeuta toista osapuolta muuttamaan omaa sukunimeään kumppaninsa sukunimeksi. Rekisteröimättömän parisuhteen osapuolet voivat saada käyttöönsä saman sukunimen, jos toisella osapuolella on muulla perusteella oikeus samaan sukunimeen, joka on hänen kumppaninsa sukunimenä. (Aarnio & Kangas 2002, 145-146.)

Lapsen sukunimi ja vanhempien rekisteröity parisuhde

Kun kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä haluavat rekisteröidä parisuhteensa, he eivät voi ottaa rekisteröinnin yhteydessä yhteistä sukunimeä. Kuten edellä on jo kerrottu, nimilautakunnan ratkaisukäytännön mukaan osapuolet voivat saada käyttöönsä saman sukunimen hakemusteitse parisuhteen rekisteröinnin jälkeen. Nimilautakunta katsoo parisuhteen rekisteröinnin olevan sellainen erityinen syy, joka oikeuttaa osapuolet hakemusteitse saamaan käyttöönsä saman sukunimen. Jos lapsi syntyy rekisteröityyn parisuhteeseen, ei lapsen vanhemmalla ole oikeutta antaa lapselle parisuhdekumppaninsa sukunimeä, ellei sukunimi ole sama kuin hänen omansa tai lapsen toisen vanhemman. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003, 18-19.)

6 ADOPTIO JA PARISUHDEMUOTO

Suomessa adoptiot luokitellaan heikoksi ja vahvaksi adoptioksi, riippuen siitä milloin adoptio on tapahtunut. Jos lapsi on adoptoitu ennen 1.1.1980, adoptio on niin sanotusti heikko adoptio, mikä tarkoittaa sitä, että ottolapsen suhde biologisiin vanhempiin säilyy, eli samalla perintöoikeuskin säilyy heidän välillään. Vahvalla adoptiolla taas tarkoitetaan 1.1.1980 jälkeen adoptoituja lapsia, heidät rinnastetaan ottovanhempien rintaperillisiksi ja heidän jäämistöoikeudellinen suhde biologisiin vanhempiin katkeaa kokonaan. (Aarnio & Kangas. 2002, 164-165.)

Nykyisen lain mukaan ottovanhemman tulee olla 25-vuotias. Poikkeuksellisesti lapseksiottaminen voidaan kuitenkin vahvistaa, jos ottovanhempi on 18 vuotta ja ottolapsi on ottovanhemman puolison lapsi tai hänen oma lapsensa, joka on aikaisemmin annettu ottolapseksi, taikka adoptiolle on olemassa muita erittäin painavia syitä. (OLL 5 §.)

Ala-ikäisen lapsen adoptio vahvistetaan tuomioistuimen päätöksellä, jos se katsotaan lapsen edun mukaiseksi ja, että lapsi tulee saamaan hyvän hoidon ja kasvatuksen. Yli 12-vuotiasta lasta ei kuitenkaan voida adoptoida ilman hänen ja hänen vanhempiensa suostumusta ilman erittäin painavia syitä. Täysi-ikäinen henkilö voidaan adoptoida erityisistä syistä ja silloin jos adoptoitava on ollut alaikäisenä ottovanhemman kasvatettavana, eikä adoptiota ole voitu vahvistaa lapsen ollessa alaikäinen. (OLL 2 §, 7 §-9 §.)

KKO:2008:54

Aviopuolisot A ja B olivat ottaneet hoidettavakseen ja kasvatettavakseen kuusivuotiaan C:n ja nelivuotiaan D:n. Ottolapsisuhteen perustamisen arkaluontoisuuden takia he olivat hakeneet lapseksiottamisen vahvistamista vasta sen jälkeen, kun C:n täysi-ikäiseksi tulosta oli kulunut 17 ja D:n 15 vuotta. Lapseksiottaminen vahvistettiin, kun hakijoiden ja lapseksi otettavien suhde tosiasiallisesti vastasi vanhempien ja lasten välistä suhdetta eikä mikään viitannut siihen, että lapseksi otettavat olisivat epäasiallisesti vaikuttaneet hakemuksen tekemiseen.

Heikossa adoptiossa ottolapsi perii ottovanhempansa ja mikäli ottovanhemmalla on biologisia lapsia saavat he saman verran perintöä. Biologinen lapsi on kuitenkin poikkeuksellisesti etuoikeutettu saamaan täysimääräisenä lakiosansa ja tätä lakiosaa laskettaessa ei oteta huomi-

oon ottolasta, kun taas ottolapsen lakiosaa laskettaessa biologinen lapsi otetaan huomioon. Vaikka ottolapsi periikin ottovanhempansa, hänellä ei ole perintöoikeutta muihin ottovanhempien sukulaisiin, kuten ottoisovanhempiin tai ottovanhempien biologisiin lapsiin. (Aarnio & Kangas 2002, 164-165; Aarnio & Kangas 2009, 97.)

Heikossa adoptiossa ottolapsi perii biologiset vanhempansa samalla lailla kuin muutkin rintaperilliset. Ottolapsen kuoltua hänet perivät hänen biologiset vanhempansa, jollei ottolapsella ole lapsia. Heikossa adoptiossa ottolapsen kuoltua on ottolapsen biologisilla perillisillä sijaantulo-oikeus, tämä tarkoittaa sitä, että ottolapsen kuoltua biologiset perilliset eli sijaantulo-perilliset perivät osuuden ottovanhempien perinnöstä. Jos ottolapsella on oma ottolapsi, hänen ottolapsensa ei peri ottoisovanhempiaan. Vuoden 2008 jälkeen kaikki ottolapset on kuitenkin siirretty perintö- ja lahjaveron suhteen ensimmäiseen veroluokkaan. (Aarnio & Kangas 2009, 100-101.)

Kuten jo edellä on mainittu, vahvassa adoptiossa suhde biologisiin vanhempiin katkeaa kokonaan, poikkeuksena kuitenkin, jos puoliso on avioliiton aikana tai sen purkauduttua kuoleman johdosta, ottanut ottolapsekseen kuolleen puolisonsa lapsen. Tällöin lasta pidetään puolisoitten yhteisenä lapsena. Tämä poikkeus koskee myös rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä kumppaneita. Ottovanhemman hakemuksesta ennen 1.1.1980 tehty heikko adoptio voidaan siirtää vahvan adoption piiriin. (Aarnio & Kangas 2009, 106; Aarnio & Kangas 2002, 164-165.)

Ainoastaan avioliitossa olevat puoliset voivat adoptoida yhdessä ottolapsen. Poikkeuksellisesti aviopuoliso voi adoptoida yksin lapsen, jos toinen aviopuolisoista on sairautensa tai vammaisuutensa takia kykenemätön ilmaisemaan tahtoaan tai aviopuolison olinpaikka on tuntematon tai puoliso haluaa adoptoida takaisin aikaisemmin ottolapseksi antamansa biologisen lapsen. Yleisin poikkeus yksin adoptoinnille on kuitenkin perheensisäinen adoptio, jossa toinen aviopuolisoista adoptoi toisen puolison lapsen, joka silti jää oikeudellisesti myös oman vanhempansa lapseksi. (Salminen 2008, 26.)

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n muutos tuli voimaan 1.9.2009, jonka jälkeen myös rekisteröidyssä parisuhteessa elävät ovat voineet adoptoida toisen vanhemman lapsen. Perheen sisäinen adoptio koskee myös parisuhdekumppaneita, joiden rekisteröity parisuhde

on purettu ja joiden lapsi on asunut parisuhdekumppaneiden yhteisessä kodissa, tähän määräraika on kolme vuotta lain voimaantulosta. (Aarnio & Kangas 2009, 106-107.)

Avoliitossa tai rekisteröimättömässä parisuhteessa elävät eivät voi adoptoida puolisonsa lasta kuten avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävät voivat. Jos avioliitossa tai rekisteröimättömässä parisuhteessa elävät kumppanit adoptoivat puolisonsa lapsen, lapsen suhde biologiseen vanhempaan katkeaa kokonaan. (Aarnio & Kangas 2009, 107.)

KKO:2005:64

Mies oli ottanut avopuolionsa alaikäisen tyttären ottolapsekseen. Tästä kuitenkin seurasi ottolapsisuhdetta koskevien lainsäännösten vuoksi, että lapsen äidin huoltajuus lakkasi. Lapseksiottaminen oli perustunut lain sisältöä koskevaan erehdykseen. Kun lapseksiottaminen ei ollut lapsen edun mukainen, sen vahvistamista koskeva päätös purettiin.

Avoliittolain lähtökohtana on, etteivät ottolapsi ja ottovanhempi saa mennä avioliittoon keskenään. Poikkeuksellisesti oikeusministeriö voi erittäin painavista syistä antaa luvan avioliiton solmimiseen. Adoption oikeusvaikutukset lakkaavat, jos ottovanhempi ja ottolapsi menevät keskenään avioliittoon. (AL 8 §; OLL 15 §.)

7 ISYYS JA PARISUHDEMUOTO

Isyyslaissa säädetään isyyden määräytymisestä. Isyys määräytyy joko laillisen isyyssolettaman, maistraatin hyväksymän isyyden tunnustamisen tai kanneperusteisen tuomioistuimen päätöksen perusteella. Isyyssolettamasäännös tulee sovellettavaksi ilman lapsen äidin tai isän aktiivisia toimia. (Salminen 2008, 7.)

Avoliitto – isyyssolettama

Avoliitossa sovelletaan isyyssolettamaa, jonka mukaan äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi syntyy avoliiton aikana. Avioerotilanteissa, on avioeron lainvoimaiseksi tulo hetki takarajana isyyssolettaman soveltamiselle. Tapauksissa, joissa avoliitto päättyy miehen kuolemaan, sovelletaan isyyssolettamaa, jos lapsi katsotaan sیتetyksi avoliiton aikana. Jos äiti on mennyt uudelleen naimisiin lapsen isän kuoltua, mutta kuitenkin ennen lapsen syntymää pidetään jälkimmäiseen miestä lapsen isänä. (IsL 2 §; Salminen 2008, 9.)

Kuten jo edellä on mainittu, aviomiestä pidetään automaattisesti lapsen isänä, eikä sitä ole mahdollista ennen lapsen syntymää kiistää. Isyyslain mukaan isyys voidaan kuitenkin kumota tietyistä syistä. (Salminen 2008, 9.)

Isyyslain säännöstä isyyssolettamasta ei sovelleta rekisteröityyn parisuhteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, ettei rekisteröidyssä parisuhteessa elävästä naisesta tule oikeudellista vanhempaa parisuhdekumppaninsa lapselle, vaikka lapsi syntyisi rekisteröidyssä parisuhteessa. (Salminen 2008, 9.)

Avoliitto – isyyden tunnustaminen, kanteella vahvistaminen

Kun lapsi syntyy avoliitossa, ei lapsen äidin avopuolisoona sovelleta isyyssolettamaa, vaan lapsi on tunnustettava omaksi. Isyys on tunnustettava lastenvalvojalle henkilökohtaisesti, jonka jälkeen maistraatti tutkii onko tunnustus tehty muodollisesti oikein ja onko tarvittavat kuulemiset ja todisteet hankittu. Tutkimuksien jälkeen maistraatti vahvistaa isyyden. Yli 15 vuotta täyttäneen lapsen on annettava hyväksyntänsä, jotta isyyden tunnustaminen voidaan saattaa voimaan. (Gottberg 2007, 139.)

Avoliitossa isyyden tunnustamiseen sovelletaan suppeaa eli summaarista menettelyä. Yleensä riittää avopuolisoiden kirjallinen vahvistus siitä, että he ovat asuneet lapsen siittämishetkellä yhdessä ja äidin vakuus siitä, ettei kukaan muu voi olla lapsen isä. (Salminen 2008, 12.)

Isyys voidaan vahvistaa myös kanteella. Oikeus ajaa kannetta on lapsella ja miehellä, jonka isyyden tunnustamista maistraatti ei ole hyväksynyt. Maistraatti voi hylätä isyyden tunnustamisen, jos on ollut aihetta olettaa, ettei mies ole lapsen isä. Isyyden vahvistaminen kanteella, voi tulla tällöin kysymykseen. Kanteen nostamiselle määräaika on yksi vuosi siitä, kun mies sai tiedon maistraatin päätöksestä. (Salminen 2008, 12-13.)

Tilanteessa, jossa isyyttä ei voida vahvistaa tunnustamalla, voi lastenvalvoja nostaa kanteen lapsen nimissä miestä tai miehiä vastaan, jotka voivat olla lapsen isiä. Tämä koskee myös hedelmöityshoidolla suostunutta miestä, joka ei sitten suostukaan tunnustamaan isyyttä. Äidillä on oikeus kieltää kanne. Jos mahdollinen isäehdokas on kuollut, kutsutaan perilliset vastaan kanteeseen. Ennen isyylain voimaan tuloa syntyneisiin lapsiin ei voida vahvistaa isyyttä kanteella. (Gottberg 2007, 141.)

Isyyden kumoaminen

Isyysolettama voidaan kumota kanteella tai tunnustamalla, jos isyys on tunnustettu sen voi kumota vain kanteella. Isyyden kumoamiseen vaaditaan näyttö siitä, ettei mies ole lapsen isä. Tällaisia syitä ovat jos katsotaan äidin olleen sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa tai muutoin voidaan todistaa, ettei mies ole lapsen isä. Lapsen äidin tai tämän aviomiehen on pääsääntöisesti nostettava kanne kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. (Salminen 2008, 15; Gottberg 2007, 138.)

Isyyttä ei voida kumota, edes puuttuvan biologisen isyyden perusteella, jos mies on antanut suostumuksensa isyyden vahvistamiseen tai hedelmöityshoitoon. Jos isyys kumotaan tunnustamalla, täytyy äidin ja äidin aviomiehen hyväksyä ulkopuolisen isän tunnustus. Isyyttä ei voi tunnustaa ennen lapsen syntymää, eikä lapsen kuoltua. Ennen isyylain voimaan tuloa syntyneisiin lapsiin ei voida vahvistaa isyyttä kanteella. (Salminen 2008, 15; Gottberg 2007, 138-141.)

KKO 1978 II 48

Kun oli selvitetty, että kantajalla oli ollut aihetta epäillä isyyttään jo lapsen syntymän aikoihin tai kohta sen jälkeen, kantajan isyyden poissulkevaa isyystutkimuslausuntoa ei pidetty isyyslain 3 §:n 3 mom:ssa tarkoitettuna erittäin painavana syynä kanteen myöhäiselle nostamiselle.

8 POHDINTA

Nykyisin ihmiset elävät hyvin erilaisissa parisuhteissa kuin aikaisemmin. Perinteisen avioliiton rinnalle ovat tulleet avoliitto, rekisteröity parisuhde ja rekisteröimätön parisuhde. Avioliittoa on jo pitkään säännelty avioliittolaissa ja 1.3.2002 voimaan tulleella lailla rekisteröidystä parisuhteesta säännellään puolestaan rekisteröityä parisuhdetta. On todennäköistä, että tulevaisuudessa myös avoliittoa ja rekisteröimätöntä parisuhdetta halutaan säännellä lailla. Tämä on melkeinpä välttämätöntä, jos näiden kahden niin sanotusti epävirallisen parisuhdemuodon suosio jatkaa kasvuaan.

Perintö- ja lahjaverot koetaan usein negatiivisiksi ja epäoikeudenmukaisiksi. Usein ajatellaan, ettei ole oikeuden mukaista, että perilliset joutuvat maksamaan veroa, koska perittävä on jo eläessään maksanut samasta omaisuudesta veroa. Lahjaverot koetaan ihmisillä on usein samankaltaisia ajatuksia. Ajatellaan, että ihmisen täytyisi saada lahjoittaa omaisuuttaan miten hän itse haluaa ilman veroseuraamuksia, koska onhan omaisuus lahjoittajan omaa.

Perintö- ja lahjaverotuksessa veron suuruuteen vaikuttaa perinnönsaajan suhde perittävään. Karkeasti voidaan sanoa, että veron määrä on sitä vähäisempi mitä läheisempi suhde perinnönsaajalla oli perittävään. Aviopuolisot ja rekisteröidyn parisuhteen parisuhdekumppanit katsotaan kuuluvaksi 1. veroluokkaan, kun puolestaan avopuolisot ja rekisteröimättömän parisuhteen osapuolet kuuluvat 2. veroluokkaan. Verotusta koskevat säännökset puoltavat virallistettuja parisuhdemuotoja. Voidaan sanoa, että verotuksen kannalta on jopa taloudellisesti kannattavaa elää avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa.

Sukunimi liittyy vahvasti ihmisen identiteettiin. Perheen yhteisellä sukunimellä puolestaan halutaan korostaa perheen yhteisöllisyyttä. Yhteinen sukunimi halutaan ottaa usein siitä syystä, että se on ulospäin näkyvä merkki siitä, että puolisot ovat perustaneet yhteisen perheen. Vaikka avioliitto on varallisuus oikeudellinen instituutio, on myös yhteinen sukunimi haluttu jättää kuuluvaksi vain aviopuolisolle. Avopuolisolle, rekisteröidyn ja rekisteröimättömän parisuhteen parisuhdekumppaneille ei ole haluttu antaa samaa oikeutta saada yhteinen sukunimi. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävät parisuhdekumppanit voivat kuitenkin hakemukselta saada käyttöönsä saman sukunimen. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kannalta on hieman ongelmallista, etteivät rekisteröidyn parisuhteen parisuhdekumppanit saa rekisteröinnin yh-

teydessä ottaa yhteistä sukunimeä, vaikka avioliitto ja rekisteröity parisuhde rinnastetaan pitkälti toisiinsa.

Adoptiossa on pohjimmiltaan kyse lapsen edusta, eikä niinkään ottovanhempien parisuhteen muodosta. Toisaalta on katsottu, että lapsen parhaaksi on saada kasvaa vakaassa perheessä ja sitä kautta saada pysyvyyttä lapsen elämään. Pääsäännön mukaan aviopuolisot voivat adoptoida yhdessä lapsen. Myös rekisteröidyssä parisuhteessa elävät voivat perheen sisäisen adoption avulla adoptoida parisuhdekumppaninsa lapsen. Tällaisin säännöksin on haluttu antaa lapselle mahdollisuus saada kasvaa perheessä, vaikka hänet olisi aikaisemmin annettu adoptoitavaksi tai toinen biologisista vanhemmista ei muutoin ole osallisena lapsen elämässä. Avoliittoon ja rekisteröimättömään parisuhteeseen ei sovelleta edes sisäistä adoptiota. Jos kumppani adoptoi toisen osapuolen lapsen, katkeaa side biologiseen vanhempaan kokonaan. Perheen sisäinen adoptio edellyttää avioliittoa tai rekisteröityä parisuhdetta ja yhteisen lapsen adoptoiminen on mahdollista vain avioliitossa. Parisuhteen muodolla on suuri merkitys adoptiota suunniteltaessa ja säännökset ohjaavat ihmisiä virallistamaan suhteensa.

Isyysolettamaa sovelletaan vain avioliitossa. Isyysolettaman mukaisesti lapsen äidin aviomies on lapsen isä, mikäli lapsi syntyy avioliiton aikana. Avoliitossa puolestaan isyys voidaan vahvistaa tunnustamalla tai kanneperusteisella tuomioistuimen päätöksellä. Rekisteröityyn ja rekisteröimättömään parisuhteeseen ei sovelleta isyysolettamaa, eikä isyyttä voida vahvistaa tunnustamalla tai kanteella. Tämä on selvä asia jo biologian kautta, sillä lapsen syntyessä kahden naisen parisuhteeseen ei toista voida edes epäillä lapsen isäksi. Isyyslain isyysolettama säännöksetkin tukevat ajatusta, jonka mukaan lapsella tulee olla vanhemmat. Isyyden määräytyminen on tehty avioliitossa yksinkertaiseksi verrattuna muihin parisuhdemuotoihin. Ajatuksena on tosiasiallinen tilanne ja todennäköisyys siitä, että lapsen isä on todennäköisesti äidin aviomies.

Vaikka avioliitto ei ole enää ainut lailla säännelty parisuhdemuoto, on lainsäätäjä katsonut sen olevan arvokas instituutio, johon lain säännöksinkin ihmisiä kannustetaan. Kuten teorian, esimerkkien ja oikeuskäytännön pohjalta on huomattu, suurin osa perintö- ja lahjaveroa, sukunimen määräytymistä, adoptiota ja isyysolettamaa koskevista säännöksistä suosii virallistettuja suhteita.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aarnio, A. & Helin, M. 1992. Suomen avioliitto-oikeus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Aarni, A. & Kangas, U. 2002. Perhevarallisuus-oikeus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. Suomen jäämistö-oikeus I. Helsinki: Talentum.
- Gottberg, E. 2007. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Turun yliopisto: Oikeustieteiden tiedekunta.
- Kangas, U. 2002. Johdatus perhevarallisuus-oikeuteen. Helsingin yliopisto: Oikeustieteellinen tiedekunta.
- Kangas, U. 1998. Suomen nimioikeus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Lindholm, T. 2007. Lahjaverokirja. Helsinki: Verotieto Oy.
- Lindholm, T. 2009a. Lahjaverokirja. Helsinki: Verotieto Oy
- Lindholma, T. 2009b. Perintöverokirja. Helsinki: Verotieto Oy
- Mikkola, T. 2009. Perheoikeus. Teoksessa Oikeusjärjestys osa 1. Saarenpää, A. Mattila, H. Kuusikko, K. Halttunen, R. Mäkelä, S. Niemi, M. Juanto, L. Andem, M. & Mikkola, T. Lapin yliopisto: oikeustieteiden tiedekunta.
- Norri, M. 2007. Perintö ja testamentti. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ossa, J. 2009. Perinnön ja lahjan verokohtelu. Helsinki: WSOYpro.
- Puronen, P. 2009. Näin onnistut perintöverosuunnittelussa. Helsinki: Talentum media Oy.
- Salminen, S. 2008. Lapsioikeuden perusteet. Turun yliopisto: Oikeustieteellinen tiedekunta.

Lait ja hallituksen esitykset

Avioliittolaki 13.6.1929/234.

Isyyslaki 5.9.1975/700.

Laki lapseksiottamisesta 8.2.1985/153.

Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950.

Perintökaari 5.2.1965/40

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

HE 37/2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Helsinki: Oikeusministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2003:10. Lapset ja rekisteröity parisuhde: Rekisteröityihin parisuhteisiin liittyviä erityiskysymyksiä selvittäneen toimikunnan mietintö. Helsinki.

Verkkokirjallisuus

Maistraatit. 2010. Miten menettelen – sukunimen muuttaminen. Saatavilla <http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/nimiasiat/Miten-menettelen---sukunimen-muuttaminen/>. Luettu 7.9.2010.

Oikeusministeriö. 2009. Rekisteröity parisuhde. Saatavilla <http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Rekisteroityparisuhde/Parisuhteenrekisteroiminen>. Luettu 20.11.2009

Oikeusministeriö. 2010. Parisuhteen rekisteröinti ja sukunimi. Saatavilla <http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Rekisteroityparisuhde/Parisuhteenrekisteroiminen>. Luettu 8.9.2010.

Veronmaksajain Keskusliitto ry. 2008. Perintöverotus. Saatavilla <http://www.veronmaksajat.fi/omatveroasiat/perinnot/>. Luettu 15.9.2010.

Väestöliitto. 2009. Avioliitto. Saatavilla http://www.vaestoliitto.fi/toimiva_parisuhde/avio-ja_avoliiton_lakitieto/avioliitto/. Luettu 16.11.2009.

Tilastokeskus. 2010a. Solmittuja avioliittoja vähemmän, avioerot lähes ennallaan. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2009/ssaaty_2009_2010-05-06_tie_001_fi.html. Luettu 20.9.2010.

Tilastokeskus. 2010b. Perheiden määrä kasvaa edelleen. Saatavilla http://www.stat.fi/til/perh/2009/perh_2009_2010-05-28_tie_001_fi.html. Luettu 20.9.2010.

Perunkirjoitus.fi. 2010. Ennakkoperintö. Saatavilla <http://perunkirjoitus.fi/index.php?sivu=2#3>. Luettu 7.2.2010

LIITTEET

Liite 1: Avioehtosopimus

Liite 2: Testamentti

Liite 3: Perukirja

Liite 4: Pyyntö parisuhteen esteiden tutkinnasta

Liite 5: Nimihakemus

AVIOEHTOSOPIMUS

Me kihlakumppanit sovimme, että kummallakaan meistä ei ole avio-oikeutta toisen ennen avioliittoa omistamaan omaisuuteen, sen sijaan tulevaan omaisuuteen tai omaisuuden tuottoon. Aviopuolisoilla ei ole myöskään avio-oikeutta saatuihin perintöihin ja lahjoihin, niiden sijaan tulevaan omaisuuteen tai omaisuuden tuottoon.

Oulussa, 1. päivänä helmikuuta 2010

Matti Meikäläinen
(123455-1234)
palomies, Oulu

Maija Meikäläinen
(987455-1234)
sihteeri, Oulu

Todistavat

Paavo Paavola
asianajaja, Oulu

Pertti Paavola
asianajaja, Oulu

TESTAMENTTI

Määräämme, että toisen meistä kuoltua jäljelle jäänyt saa elinikäisen hallintaoikeuden kaikkeen omaisuuteemme, olipa se minkä nimistä tai laatuista tahansa. Toivomme, että lapsemme eivät vaadi ensiksi kuolleen jälkeen lakiosaansa.

Muutoin omaisuutemme on jaettava perintökaaren mukaisesti. Määräämme kuitenkin, että meiltä perittyyn omaisuuteen, sen sijaan tulevaan omaisuuteen tai omaisuuden tuottoon ei perillistemme aviopuolisoilla ole avio-oikeutta.

Oulussa, 1. päivänä helmikuuta 2008

Matti Meikäläinen

Maija Meikäläinen

Vartavasten paikalle kutsuttuina ja yhtäaikaan läsnäolleina esteettöminä testamentin todistajina vakuutamme, että Matti Meikäläinen ja Maija Meikäläinen, jotka tunnemme, ovat omakätisesti allekirjoittaneet edellä olevan testamentin ja selittänyt sen olevan heidän viimeinen tahtonsa. Olemme myös voineet todeta, että he ovat tehneet testamentin vapaasta tahdostaan ja vakaasti sitä harjoittuaan, joten se vastaa täysin heidän tarkoitustaan.

Paikka ja aika edellä mainitut

Tommi Todistaja
asianajaja, Oulu

Tiina Todistaja
asianajosihteeri, Oulu

PERUKIRJA

VAINAJA

Matti Meikäläinen (010155-1234), kuollut 12.3.2010 Oulussa, kotikunta Oulu.

USKOTUT MIEHET

Asianajaja Paavo Paavola ja sihteeri Pertti Paavola.

PERUNKIRJOITUKSEN AIKA JA PAIKKA

Perunkirjoitus pidettiin 20.4.2010 alkaen klo 10.00, osoitteessa Välikatu 5 B 3, 90100 Oulu

KUTSU PERUNKIRJOITUSTILAISUUTEEN

Kutsu perunkirjoitukseen ja jäljennös testamentista oli lähetetty kaikille Matti Meikäläisen kuolinpesän osakkaille 10.4.2010 päivätyllä ja samana päivänä postitetulla kirjeellä. Samalla kutsu perunkirjoitustilaisuuteen ja jäljennös testamentista oli lähetetty myös kaikille testamentinsaajille.

PESÄN ILMOITTAJA

Pesän ilmoittajana toimi pesänhoitaja Pekka Meikäläinen.

KUOLINPESÄN OSAKKAAT

1. poika Pekka Meikäläinen (158977-1589)
os. Timontie 5, 90100 Oulu

LÄSNÄOLIJAT

Paikalla olivat kuolinpesän ilmoittaja Pekka Meikäläinen sekä uskotut miehet,

PERUNKIRJOITUKSEN PERUSTEENA OLEVAT ASIAKIRJAT

1. Sukuselvitykset ja virkatodistukset
2. Saldotodistukset talletuksista ja osuuksista
3. Testamentti 3.9.2008 ja testamentin tiedoksisaantitodistukset

4. Osakekirja Asunto Oy Asunto osakkeista nrot 123-456, jotka oikeuttavat hallitsemaan huoneistoa D6 osoitteessa Välikatu 5 B 3, 90100 Oulu
5. Vähennyksiin oikeuttavat kuitit ja muut selvitykset

AVIOLIITTO

Matti Meikäläinen oli ollut naimisissa Maija Meikäläisen kanssa. Avioliitto päättyi Maija Meikäläisen kuolemaan. Maija Meikäläisen jälkeen on toimitettu ositus- ja perinnönjakokirja.

TESTAMENTTI

Matti Meikäläinen oli jättänyt jälkeensä 3.9.2008 allekirjoitetun testamentin, jonka oikeaksi todistettu jäljennös liitettiin perukirjaan. Testamentti oli annettu tiedoksi kaikille kuolinpesän osakkaille 10.4.2010 päivätyllä ja samana päivänä postitetulla kirjeellä.

Pesänhoitaja ilmoitti kuolinpesän varat ja velat, jotka merkittiin ja arvioitiin seuraavasti:

I VAINAJAN VARAT

1.1 Rahavarat

Oulun Osuuspankki	
- käyttötili 12345-12345	11 234,08 €
<i>Rahavarat yhteensä</i>	<i>11 234,08 €</i>

1.2 Osakkeet ja osuudet

As Oy Asunto -nimisen yhtiön osakkeet nrot 123-456, jotka oikeuttavat huoneiston D 6, hallintaan osoitteessa Välikatu 5 B 3, 90100 Oulu	125 000,00 €
Oulun Osuuspankki, jäsenosuus	100,00 €
<i>Osakkeet ja osuudet yhteensä</i>	<i>125 100,00 €</i>

VARAT YHTEENSÄ	136 334,08 €
-----------------------	---------------------

II VAINAJAN VELAT JA VÄHENNYKSET

Sukuselvitykset ja virkatodistukset	11,00 €
Saldotodistukset	20,00 €
Varaus perukirjan osakasluettelon rekisteröintiin	100,00 €
Perunkirjoituspalkkio (sis. alv 23 %)	700,00 €
<i>Vainajan velat ja vähennykset yhteensä</i>	831,00 €

III YHTEENVETO

Varat yhteensä	136 334,08 €
Velat yhteensä	831,00 €
<i>Säästö</i>	135 503,08 €

HENKIVAKUUTUSKORVAUKSET

Ei henkivakuutuskorvauksia.

MERKITÄÄN

Vainaja ei kuolinpesän osakkaiden ilmoituksen mukaan ollut antanut lahjaa tai ennakoperintöä, joka olisi otettava huomioon perintöveroa määrättäessä. Kuolinpesälle ja leskelle kuuluu tavanomainen asuinirtaimisto, jonka arvo ei ylitä 4.000,00 euroa.

Perintöveroa koskevia lisätietoja antaa kuolinpesän hoitaja Pekka Meikäläinen, p. 08-1234 123.

PESÄN ILMOITTAJAN VAKUUTUS

Valahtoisesti vakuutan, että perunkirjoitusta varten antamani tiedot ovat oikeat ja etten tahallisesti ole jättänyt mitään ilmoittamatta.

Paikka ja aika edellä mainitut.

Pekka Meikäläinen

USKOTTUJEN MIESTEN TODISTUS

Todistamme, että uskottuina miehinä olemme kaiken ilmoitetun oikein merkinneet ja arvioineet pesän omaisuuden parhaan ymmärryksemme mukaan.

Paikka ja aika edellä mainitut.

Paavo Paavola
asianajaja, Oulu

Pertti Paavola
asianajosihteeri, Kiiminki

**PYYNTÖ PARISUHTEN REKISTERÖINNIN
ESTEIDEN TUTKINNASTA SEKÄ VAKUUTUS
JA ILMOITUS ESTEIDEN TUTKINTAA VARTEN**
**ANSÖKAN OM PRÖVNING AV HINDER MOT
REGISTRERING AV PARTNERSKAP SAMT
FÖRSÄKRAN OCH ANMÄLAN SOM GES I
SAMBAND MED HINDERSPRÖVNINGEN**

Parisuhteen osapuoli	Sukunimi ja etunimet - Släktnamn och förnamn	Henkilötunnus* Personbeteckning**
Blivande partner	Lähiosoite, postinumero, postitoimipaikka ja puhelin virka-aikana - Näradress, postnummer, postanstalt och telefon dagtid	Asuinmaa - Hemvistand
Parisuhteen osapuoli	Sukunimi ja etunimet - Släktnamn och förnamn	Henkilötunnus* Personbeteckning**
Blivande partner	Lähiosoite, postinumero, postitoimipaikka ja puhelin virka-aikana - Näradress, postnummer, postanstalt och telefon dagtid	Asuinmaa - Hemvistand

* Jos parisuhteen osapuoli on ulkomaan kansalainen, jolla ei ole henkilötunnusta, merkitään syntymäaikaa.

** Är blivande partner utländsk medborgare och saknar finsk personbeteckning, anges födelsedatum.

Pyydämme parisuhteen rekisteröinnin esteiden tutkintaa.

Vakuutamme, että emme ole sukua toisillemme suoran takenevassa tai etenevässä polvessa¹⁾, sisaruskisa tai puolisisaruskisa, toistemme ottolapsia tai vanhempia, toistemme veltjen tai sisaren jälkeläisiä²⁾.

- 1) Takenevaa polvea olevalla sukulaisuudella tarkoitetaan henkilön vanhempia, näiden vanhempia jne. ja etenevää polvea olevalla sukulaisuudella henkilön lapsia, lapsen lapsia jne.
- 2) Tarpeeton yllivataan, mikäli esitetään oikeusministeriön lupa parisuhteen rekisteröinnille.

Ilmoitamme, että olemme aikaisemmin solmineet rekisteröidyn parisuhteen tai avioliiton seuraavien henkilöiden kanssa:

Ilmoittajan nimi / Anmälares namn :

Entisen parisuhteen toisen osapuolien / aviopuolittsoiden sukunimet ja etunimet - De tidigare partnemas eller makamas släktnamn och förnamn

Ilmoittajan nimi / Anmälares namn :

Entisen parisuhteen toisen osapuolien / aviopuolittsoiden sukunimet ja etunimet - De tidigare partnemas eller makamas släktnamn och förnamn

Todistus esteiden tutkinnasta

- noudetaan maistraatista avhämntas på magistraten
- pyydetään säilyttämään maistraatissa parisuhteen rekisteröintiä varten förvaras hos magistraten där partnerskapet kommer att registreras

Intyget över hindersprövning

- pyydetään lähettämään postitse (merkittävä nimi ja osoite) skickas per post (ange namn och adress)

Paikka, aika ja molempien osapuolten allekirjoitukset	
Ort, tid och båda parternas underskrift	
Allekirjoitukset oikeaksi todistavat	Todistajien allekirjoituksia ei tarvita, jos osapuolet pyytävät esteiden tutkintaa sekä antavat vakuutuksen ja ilmoituksen esteiden tutkintaa henkilökohtaisesti. Underskrifterna behöver inte beviltnas om parterna personligen begär hindersprövning och personligen lämnar försäkran och anmälan till den som utför hindersprövningen.
Underskrifternas riktighet intygas	

**Sukunimen ilmoituslomake -
Anmälan om val av släktnamn**

Tällä lomakkeella voidaan ilmoittaa vihkimisen yhteydessä valittu sukunimi.
Med denna blankett kan man anmäla om val av släktnamn.

Maistraatti täyttää - Ifylls av magistraten:

Saapumispäivä - Ankomstdag	Diaarinumero - Diarienummer
----------------------------	-----------------------------

Täyttäkää lomake kirjoituskoneella, tietokoneella tai tekstaten -
Fyll i blanketten med skrivmaskin, dator eller tryckbokstäver

Tyhjennä lomake - Töm blanketten

Me allekirjoittaneet ilmoitamme täten sukunimen valinnasta - Vi undertecknade anmäler härmed om val av släktnamn	Miehen sukunimi vihkimisen jälkeen - Mannens släktnamn efter vigseln	
	Kotipaikka - Hemort	Henkilötunnus - Personbeteckning
	Vaimon sukunimi vihkimisen jälkeen - Hustruns släktnamn efter vigseln	
	Kotipaikka - Hemort	Henkilötunnus - Personbeteckning
Ilmoituksen päiväys ja allekirjoitukset - Datering och underskrifter av anmälan	Päiväys (paikka ja aika) - Datering (ort och datum)	
	Allekirjoitus - Underskrift	Allekirjoitus - Underskrift
Vihkijän merkinnät - Vigselförrättarens anteckningar		

Annetaan vihkijälle ennen vihkimistä - Ges till vigselförrättaren före vigseln

Tulosta lomake - Mata ut